

Vnímání bytové problematiky Romů ve Vsetíně v kontextu soužití majority s romskou minoritou

Lenka Dvořáková

Bakalářská práce
2007

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka DVOŘÁKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vnímání bytové problematiky Romů ve Vsetíně
v kontextu soužití majority s romskou minoritou.**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části–východisko pro výzkumnou část.
Příprava metodiky výzkumné části.
Zpracování a vyhodnocení výzkumu.
Závěr a doporučení.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKALÁŘ, P. Psychologie Romů. Praha: Votobia, 2004.

NAVRÁTIL, P. a kol. Romové v české společnosti. Praha: Portál, 2003.

NEČAS, C. Romové v České republice včera a dnes. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1999.

ŘÍČAN, P. S Romy žít budeme-jde o to jak. Praha: Portál, 1998.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Karla Hrbáčková
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. února 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

25. května 2007

Ve Zlíně dne 23. února 2007

L.S.

Ing. Jitka Chudarová
pověřená děkanka

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Má bakalářská práce se zabývá romskou problematikou. Toto téma je hodně diskutováno, mě však zaujala pouze jedna z jeho mnoha částí. A to bytová problematika Romů. Vybrala jsem si ji proto, že v lokalitě, kde žiji, bývala situace týkající se bydlení Romů velice ožehavým tématem. Chtěla jsem proniknout hlouběji do tohoto problému a zjistit též, zda-li vztahy romské a neromské populace u nás, ve Vsetíně, nějak bytovou situaci ovlivňují. V teoretické části jsem zmínila o historii Romů, vztazích Romů a Neromů v České republice, jejich bytové situaci celkově, historii vsetínských Romů a jejich bytové situaci. Praktická část měla odhalit vztahy mezi romskou a neromskou populací ve Vsetíně, zda-li nějak ovlivňují jejich bytovou situaci zde a jak je vůbec vnímána.

Klíčová slova: Romové, Neromové, bytová problematika, sociální vyloučení, pozitivní diskriminace, negativní diskriminace, vztahy Romů a Neromů

ABSTRACT

My bachelory work engages in problems of Gipsies. This theme is much discussed, but I was interested in only one part of it. And it is housing problems of Gipsies. My reason for choosing it was, that at place where I am living used to be this problems delicate theme. I wanted to get in this question deeper and found out if it is influenced by relationships between Gipsies and our population. In theoretical part I mentioned about history of Gipsies, relationships between Gipsies and Nongipsies and their housing problems in Czech Republic at all, history of Gipsies in Vsetín and their housing problems here. Practical part should disclose relationships between Gipsies and us in Vsetín and if there is some connection with their housing situation and how it is perceived.

Keywords: Gipsies, Nongipsies, housing problems, social exceptoin, positive discrimato-in, negative discrimination, relationships between Gipsies and Nongipsies

Tímto děkuji své vedoucí bakalářské práce, Mgr. Karle Hrbáčkové, za vedení, cenné rady a připomínky. Dále pak vsetínským terénním sociálním pracovníkům, díky kterým jsem mohla uskutečnit svůj výzkum, děkuji za trpělivost, ochotu, materiály a čas, který mi věnovali. Také děkuji Evě Stejskalové, tiskové mluvčí, vedoucí oddělení Vsetínských novin a PR za poskytnuté materiály, trpělivost a ochotu.

OBSAH

ÚVOD.....	7
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 HISTORIE ROMŮ.....	10
1.1 ROMOVÉ V ČESKÝCH DĚJINÁCH.....	10
2 ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE.....	14
2.1 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ ROMŮ.....	14
2.2 VZTAHY MEZI MAJORITOU A ROMSKOU MINORITOU V ČESKÉ REPUBLICE	15
3 BYDLENÍ ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE	18
3.1 BYDLENÍ ROMŮ V HISTORII	18
3.2 DISKRIMINACE ROMŮ V OBLASTI BYDLENÍ.....	19
3.3 TYPY ROMSKÝCH SÍDEL V ČESKÉ REPUBLICE	19
3.4 REÁLNÉ BYDLENÍ ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE	20
4 HISTORIE VSETÍNSKÝCH ROMŮ	23
5 BYDLENÍ ROMŮ VE VSETÍNĚ	25
6 PAVLAČOVÝ DŮM A VYSTĚHOVÁNÍ ROMŮ.....	27
6.1 HISTORIE PAVLAČOVÉHO DOMU	27
6.2 PAVLAČOVÝ DŮM JAKO ZDROJ KONFLIKTŮ.....	28
6.3 BYTOVÝ KOMPLEX POSCHLÁ.....	28
6.4 STĚHOVÁNÍ ROMŮ.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
7 ÚVODNÍ SLOVO K VÝZKUMU.....	32
8 VYHODNOCENÍ ROZHOVORŮ	34
8.1 ROMOVÉ ŽIJÍCÍ NA POSCHLÉ.....	34
8.1.1 Závěr.....	41
8.2 ROMOVÉ VYSTĚHOVÁNÍ Z PAVLAČOVÉHO DOMU DO MĚSTA.....	42
8.2.1 Závěr.....	49
9 DOTAZNÍKOVÉ ŠTŘENÍ.....	50
9.1 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	50
9.1.1 Závěr.....	61
10 ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66
SEZNAM OBRÁZKŮ	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Romská problematika mi byla dlouho vzdálená, nikdy mě ani příliš nenapadlo nad situací Romů v České Republice či přímo ve Vsetíně, městě, kde žiji, přemýšlet. Do četných diskusí, které soužití Romů a Neromů u nás vyvolávalo, jsem se nezapojovala. Pokud už ano, připojovala jsem se k hlasu většiny, aniž bych uvažovala nad vlastním názorem.

Ve Vsetíně se vždy mluvilo o tom, že zde máme problémy s Romy. Ale proč, jak k tomu došlo, jak tyto problémy řešit nebo vůbec to, jací Romové jsou a jaká je jejich životní situace, se nikdo neptal. Diskuse vyvrcholily v době, kdy se městem začaly šířit zvěsti o zbourání „pavlačáku“. Byl to dům, kde žila drtivá většina vsetínských Romů. Mnohým byl trnem v oku. Co s nimi bude? Kam půjdou? Jak se město zachová? znělo ze všech stran. A jak se tedy zachovalo? Na okraji města vyrostly bytové jednotky a téměř všichni obyvatelé pavlačového domu do nich byli sestěhováni. Několik rodin bylo nastěhováno do města a ti, pro které už nezbylo místo, byli odvezeni mimo město do jiných okresů. Takovéto řešení situace vyvolalo mezi obyvateli Vsetína rozporuplné reakce. Bylo to dobře nebo naopak špatně? Projevila se v jednání zástupců města pozitivní či negativní diskriminace našich romských spoluobčanů? Jak celou situaci chápou sami Romové? A jak ji vnímají Neromové? Cítí se být jedna či druhá strana diskriminována? A mohou vzájemné vztahy ovlivňovat bytovou situaci našich romských spoluobčanů?

Tato problematika se sama nabízela, byla nejvíce aktuální v době, kdy jsem uvažovala o tématu své bakalářské práce. Romská bytová problematika v kontextu soužití Romů a Neromů ve Vsetíně tímto způsobem ještě nebyla zmapována a díky impulsu, který mi byl dán od vsetínských terénních sociálních pracovníků pro romskou problematiku, jsem se rozhodla se o to ve své práci pokusit.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit jestli se vzájemné vztahy Romů a Neromů ve Vsetíně nějakým způsobem odrážejí v romské bytové problematice a jaké vůbec tyto vztahy jsou. Jak Romové ve Vsetíně bydleli a bydlí, jak svou situaci chápou a zda-li si myslí, že je možné ji nějak řešit. Jak se Neromové dívají na Romy a jejich situaci a zamýšlí se nad jejím řešením. Jak obě strany vnímají vystěhování na Poschlou a zda-li se některá z nich cítí diskriminována. Doufám, že můj výzkum osvětlí tyto otázky a podá výpověď o tom, jaká reálná situace tady je. Mohla by se případně stát vodítkem pro celkové řešení situace, když

se díky ní podaří získat informace o tom, jak na tom obě strany jsou a jaké jsou jejich myšlenky, přání a názory.

Ve své práci se ale hned nebudu zabývat pouze vsetínskými Romy. Myslím si, že je důležité povědět si něco o jejich historii jako celku, abychom pochopili způsob jejich života, mentalitu a zjistili, čím vším museli projít. Jejich život nebyl snadný. Nikde neměli pravý domov, kočovali a víceméně se stále setkávali s nepřátelstvím namířeným proti sobě. Také bych ráda vyobrazila vzájemné vztahy Romů a Neromů a jejich bytovou problematiku v celé České Republice. Domnívám se, že situace je všude obdobná, ale pouze u nás se jí dostalo takového vyhocení. V teoretické části budu hodně čerpat z publikací například od Ctibora Nečase, Pavla Navrátila, Pavla Říčana či sborníků vydaných Socioklubem zabývajících se bytovou problematikou Romů v ČR a různých internetových zdrojů.

Zpracování části, která se týká pouze vsetínských Romů, bylo trochu problematické, neboť v podstatě neexistují žádné publikace, na které bych mohla poukázat. Byla jsem odkázána na vsetínský archiv, zápisy terénních sociálních pracovníků, jejich poznámky a rozhovor s pí. Stejskalovou a jí poskytnuté materiály. Další by měl pak dokreslit můj výzkum.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE ROMŮ

Romský národ má dlouhou historii. Řada výzkumů a bádání vytvořila teorii, že předkové dnešních Romů patřili k původnímu obyvatelstvu Indie, patrně k nejnižším a opovrhovaným vrstvám. Tíživost jejich životní situace byla zřejmě podnětem k odchodu přes hranice dále na západ.

1.1 Romové v českých dějinách

Počáteční informace o přítomnosti Romů jsou kusé a nepřehledné. Existuje pár strohých zmínek o Romech na uherském území za vlády krále Ondřeje, Přemysla Otakara II. a Ladislava IV. Ze 13. a 14. století.

Za první zmínku o Romech v našich zemích může být považována kapitola z „Dalimilovy kroniky“ nazvaná „O Kartasiech pohanských“.

*"Léta od narození Jezu Krista milostivého
tisícího dvoustého čtyřicátého druhého,
kartasi chodili,
tatarští zvědové byli.*

*5. Na pět set těch lidí šlo
a takové jich chování bylo.
Kloboučky velmi vysoké měli,
roucho krátké a tobolky nosili;
Všichni v spodcích chodili*

*10. Holi dlouhé v rukou drželi.
Když píti chtěli, s břehu nakloňmo pivali,
když chleba prosili, "kartas boh" tak mluvivali:
proto jim kartasi říkali...“(4)*

Byla tehdy vyslovena domněnka, že Karasové svým chováním, způsobem oblékání a snad také jazykem připomínaly Romy, kteří mohli špehovat ve službách Tatarů. Tato domněnka však nebyla potvrzena.

Další sporná zmínka se objevuje v Popravčí knize pánů z Rožmberka, která je datována na rok 1399. Posledním diskutovaným údajem je text z kroniky později obsažený v edici „Starší letopisové češtiny“ F. Palackého.

V průběhu roku 1417 a bezprostředně po něm začaly do Evropy pronikat další romské skupiny. Dostalo se jim poměrně příznivého přijetí, neboť se prezentovaly jako vykonavatelé poutí a lidé pocítili přirozenou křesťanskou povinnost jim pomáhat drobnými milodary. Přesto, že nabízeli některé své řemeslné výrobky, museli svůj způsob obživy doplňovat žebrotou, krádežemi a podobně. Už několik desítek let po jejich příchodu se začaly objevovat první známky odstupu a odmítání. Příčinu můžeme vidět v postupném vyčerpání měšťanů, kteří Romům stále poskytovali materiální pomoc. Později milodary dostávali spíše jako úplatky, které je měly přimět k odchodu. Tak to šlo pořád dál až se nakonec Romové stali nežádoucími.

Obrat k horšímu nastal na přelomu 15. a 16. století, kdy se stupňovala obvinění Romů z vyzvědačství ve prospěch Turků. Roku 1577 říšský sněm ve Frankfurtu nad Rýnem vyhlásil, že zabití každého kočovného Roma není zločinem. Do našich zemí tyto zprávy pronikaly později, okolo poloviny 16. století a přestože zde kvůli tomu panovalo jisté napětí, stále se zde Romům dýchalo volněji než v okolních zemích. Romové byli v těchto dobách považováni za neobvyklé a exotické bytosti, které holdovaly černé magii a různým projevům parazitizmu, a tak se postupně stávalo, že byli očerňováni a obviňováni z různých trestných činů a zejména zakládání požárů. Protiromské nálady se stupňovaly, což dokazují i četná opatření a protiromské procesy. Jmenujme například Leopolda I., který Romy vykázal ze svého panství a prohlásil je za psance či Karel VI., který nakázal tvrdé stíhání a trestání nejen Romů, ale také těch, kteří by jim poskytli jakoukoli pomoc. Do poloviny 18. století bylo zaznamenáno 527 protiromských procesů.(5)

První, kdo se pokusil o vstřícnější postoj k Romům byla Marie Terezie a její syn Josef II. Pokusili se o nařízené usazování Romů s cílem co nejvíce je přizpůsobit majoritní společnosti. Josef II. pak za své vlády ještě nařídil rozmístění romských rodin, čímž se začala zlehka prolamovat odvěká izolace Romů. Nicméně Romové se stále ještě usazovali mimo hlavní zástavbu, tím pádem u mnohých měst vznikaly „cikánské tábory“.

Po rakousko-uherském vyrovnání, kdy v rámci monarchie vznikly v podstatě dva samostatné celky, byla v každém z nich přijata série protiromských vládních nařízení.

V Předlitavsku se základním stal výnos vídeňského ministerstva vnitra z 14.zář 1888 ho-vořící o navrácení Romů, kteří by nelegálně překročili hranici a o postizích potulných Ro-mů. V Uhrách bylo podobné nařízení přijato v době první světové války, kdy byla zakázána potulka.

Za první republiky Romové sice byli uznáni jako svébytná národnostní menšina, nicméně Československo proti nim stále uplatňovalo zákon o potulce, k němuž přibyl v roce 1927 zákon č. 117 o potulných Cikánech. Řešení bylo spatřeno v řádně vedené evidenci Romů prostřednictvím „cikánské legitimace“.

Ke konci 30. let se do Československa uchýlila řada rodin, které prchaly před nacismem v Rakousku a Německu. Ale ani u nás se jim nepodařilo uniknout hrůzám holocaustu. Vznikla řada táborů pro dosud neusazené Romy, docházelo k masovým popravám. Ze zhruba sedmi tisíc českých Romů holocaust přežilo necelých šest set.

Po válce počet Romů rychle rostl. Do českých zemí se za vidinou lepšího života a snadné-ho získání střechy nad hlavou stěhovali Romové, kteří po válce zůstali na území Sloven-ska. Jejich životní úroveň se zvyšovala. Svůj materiální a sociální vzestup však brali jako samozřejmost, kterou jim zajišťoval stát. Projevovala se u nich problematická pracovní morálka, neschopnost setrvat delší dobu na jednom pracovním místě, zvykli si bezstarostně nakládat se zaměstnáním, upjali se na instituty sociálního zabezpečení. S Košickým vlád-ním programem přišla i teoretická šance k rovnoprávnému zapojení do společnosti a za-městnání. Té však využila jen část rodin. Zbytek zůstával při tradičním způsobu života, díky čemuž zároveň zůstával i v napjatých vztazích s majoritní společností.

Totalitní režim přistoupil k Romům s politikou nerepresivní asimilace, tedy přizpůsobení se Romů majoritní společnosti. V roce 1958 byl schválen zákon č. 74 o trvalém usídlení kočujících osob. Ten, kdo se nepřizpůbil, byl potrestán odnětím svobody až na tři roky. Od usazení Romů si všichni slibovali celkové zlepšení poměrů. Politiku asimilace se však nepodařilo realizovat a tak byl roku 1965 ustaven Vládní výbor pro otázky cikánského obyvatelstva. Ten se upjal na myšlenku systematického přesunu Romů z míst jejich silné koncentrace do míst s jejich nižší koncentrací. Celá myšlenka ale vzala za své a s ní i celý Vládní výbor.

V letech 1970-1989 stát přišel s programem sblížení romské minority a majoritní spo-lečnosti. Přestože se toto řešení mohlo zdát konečně jako šťastné, stále se jednalo o snahu

Romy přiblížit našemu vlastnímu obrazu, která se skryla do plošně vyplácených dávek a učila Romy spoléhat se v mnohém na stát.

Rok 1989 přinesl řadu změn. Romové se stali více aktivními, zakládali politické strany, hnutí, občanská sdružení, začínala vycházet romská periodika a romská kultura začala být představována veřejnosti. Stát začal uplatňovat v sociální politice princip občanské rovnosti. Byla zrušena evidence romských rodin. Přesto je však jejich životní a sociální úroveň stále nízká s tendencí klesat. Vedle tradičních příčin jako byla nízká kvalifikovanost či nejistá pracovní morálka se objevují i další například snížení poptávky po neodborné práci, problematické pracovní síle, neochota zaměstnavatelů přijímat na volná pracovní místa Romy a tak dále. Nejjistějším a legitimním zdrojem obživy se pro mnohé z nich staly sociální dávky a podpory vyplácené státem. Nezaměstnanost dále prohlubuje jejich sklony k parazitnímu životu a k sociálně patologickým jevům.

2 ROMOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE

V České republice jsou Romové početně nejvýznamnější menšinou. A jsou také menšinou, která nejvíce pociťuje sociální distanc, který je postaven mezi ni a českou majoritu. Tento distanc byl vytvořen zejména stereotypním negativním vnímáním romské menšiny, která je většinou populace vnímána jako „problémová“. Navrátil (2003) hovoří o sociálním vyloučení a o tom, že Romové jsou menšinou, která je jím postižena nejvíce. Může být chápáno jako bariéra, která znemožňuje participaci na některém ze systémů společnosti.

2.1 Sociální vyloučení Romů

Definice sociálního vyloučení podle Evropské unie zní: „Sociální vyloučení je proces, jímž jsou někteří jedinci vytěšňováni na okraj společnosti a je jim zabráněno participovat plně na životě společnosti, a to v důsledku chudoby nebo nedostatku základních dovedností a příležitostí k celoživotnímu vzdělávání nebo v důsledku diskriminace. To je vzdaluje od práce, příjmu a možností vzdělání a také od společenských sítí a aktivit. Mají malý přístup k moci a rozhodovacím orgánům, a tak se často cítí bezmocní a neschopní kontrolovat rozhodnutí, která ovlivňují jejich každodenní život.“(11)

Sociální vyloučení Romů v ČR má zcela konkrétní podobu. První z kategorií je omezený přístup na trh práce. Hlavní příčinou je nízká vzdělanostní úroveň a kvalifikace. Jednou z mála pracovních možností Romů, zejména mužů, jsou sezónní a příležitostné práce, které však nejsou zdrojem trvalého příjmu. Romští uchazeči o pracovní místo se však také často setkávají s diskriminačním chováním potenciálních zaměstnavatelů. Výsledkem může být demotivace k tomu se jakkoli snažit hledat si zaměstnání či zvyšovat svou kvalifikaci.

Dalším problémem může být i to, že v rámci rekvalifikačních kurzů je jen málo těch pro zcela nekvalifikované. Další kategorií je nevzdělanost a negramotnost Romů. Statistika hovoří jasně. Podle sčítání lidu z roku 1991 dosáhlo téměř 80 % Romů pouze základního vzdělání a dalších 10% bylo bez vzdělání. Nejčastějším důvodem je „školní nepřipravenost“ a nedostatečná znalost českého jazyka romských dětí, které vstupují do prvních tříd.

Dále také velmi časté umístění romských dětí do zvláštních škol. Svou roli hraje také faktor sociální. Další kategorií je chudoba a nízké příjmy, které logicky plynou z vysokého procenta nezaměstnanosti Romů. Dlouhodobé příjmy plynou pouze z dávek sociální péče, které se však nemohou rovnat jakémusi standardu nastavenému v české společnosti.

Často se můžeme u Romů setkat také s lichvou, což je systém finanční půjčky v rámci komunity na vysoký, i 100% úrok. Dále sem patří problematika bydlení, také omezený přístup ke službám. Mohlo by se zdát, že Romové spíš velmi dobře vědí, co, kde a kdy, často je jim připisováno zneužívání služeb sociální pomoci. Realita je však jiná. Často prý v důsledku své neinformovanosti nevyužívají všech možností, které jim tento systém teoreticky nabízí. V poslední řadě je sem řazena i kategorie řídkých či neexistujících sociálních sítí. Je to dáno zejména tím, že ve vyloučených lokalitách, kde Romové žijí dochází často ke konfliktům, daných faktem, že zde často bývají sestěhovány rodiny, které by spolu za normálních okolností nežily. Neexistuje zde dělba práce či vzájemná svépomoc.(11)

2.2 Vztahy mezi majoritou a romskou minoritou v České republice

Situaci vzájemných vztahů Romů a Neromů přibližují dva výzkumy provedené v České republice. První, rozsáhlý výzkum, byl proveden v roce 2001 týmem vědeckých pracovníků Fakulty sociálních studií MU v Brně a Fakulty humanitních studií UK v Praze pod vedením PhDr. Pavla Navrátila. Další výzkumy provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR. Nesou názvy Občané o soužití s Romy a o jejich možnostech ve společnosti a byly provedeny v roce 2003 a 2006.

Sociologický ústav AV ČR své šetření zaměřil nejprve na hodnocení soužití Romů s ostatními obyvateli jednak v rámci ČR, ale také v místě bydliště dotazovaných respondentů, pokud v jeho blízkosti nějakí Romové žili. Celkem 78,2% respondentů hodnotí vzájemné vztahy mezi Romy a Neromy jako špatné až velmi špatné. V tomto velmi silném negativním hodnocení bychom mohli hledat případné vlastní negativní zkušenosti z místa bydliště nebo zprostředkované negativní zkušenosti, které občanům přinášejí média. Avšak v místě bydliště vzájemné vztahy jako špatné hodnotí „jen“ 50,5%. Podrobnější analýza ukázala, že lépe místní soužití Romů a Neromů hodnotí lidé z obcí a menších měst a ti, kteří pozitivně hodnotí vztahy mezi lidmi v místě bydliště celkově. Dále byla respondentům položena otevřená otázka, která se snažila zjistit jejich postoj k tomu, co by měla majoritní společnost udělat pro to, aby se zlepšilo vzájemné soužití Romů a Neromů. 37,4% dotázaných odpovědělo, že je třeba větší tolerance a trpělivosti k Romům. Druhá nejčastější odpověď byla, že by pomohlo si jich nevšímat. Jako třetí zaznělo, že by většinová společnost měla na Romy uplatňovat stejná měřítká jako na ostatní. Na otázku, co by naopak měli udělat Romové pro zlepšení vzájemných vztahů, nejčastěji odpovídali, že by se Ro-

mové měli většinové společnosti přizpůsobit, dále pak dodržovat zákony a pracovat. Dále šetření sledovalo názory respondentů na to, jak si stojí v otázkách běžného života romská populace v porovnání s populací neromskou. Například při získávání zaměstnání, bydlení, vzdělání a podobně. Obecně jsou možnosti Romů většinovou společností posuzovány jako horší nebo rozhodně horší, pouze v případě získávání bydlení a rozvoji vlastní kultury Romů jsou jejich možnosti posuzovány jako lepší než u většinové společnosti.(9)

V roce 2006 byl proveden v podstatě stejný výzkum. Procentuálně se liší jen velmi málo a i odpovědi respondentů na otevřené otázky zněly téměř stejně. Obecně tedy může být konstatováno, že vnímání vztahů mezi Romy a Neromy neprošlo žádnou výraznou změnou.

Výzkum provedený týmem PhDr. Pavla Navrátila byl podstatně rozsáhlejší, zaměřený na více oblastí běžného života. Výzkum ukázal, že lidé formují svůj názor na soužití Romů a Neromů podle vlastních negativních zkušeností. Čím víc těchto negativních zkušeností je, tím více je soužití obou národností posuzováno jako problematictější. Majorita nejčastěji uváděla jako příčinu konfliktů chování Romů, které se zdá být obtěžující a nerespektující, hlučné a neslušné. Romové si zase nejčastěji stěžovali na projevované nepřátelství ze strany majority vůči nim. Dá se tedy konstatovat, že majorita spatřuje problém v nepřizpůsobivém chování Romů a jiném stylu života a Romové v tom, že je majorita „nemá ráda“ a je vůči nim netolerantní. Při otázce řešení vzájemných konfliktů majorita většinově (97,5%) odpověděla, že by se Romové měli sami snažit. Na druhém místě bylo vzájemné porozumění a na třetím pak přizpůsobení se Romů většinové společnosti. Romové se naopak v 98,5% shodli na tom, že jistým způsobem řešení je vzájemné porozumění, dále samostatná snaha jich samých a to, že by se majorita měla více snažit. Obecně tedy výzkum ukazuje, že majorita očekává snahu od Romů a Romové zase snahu ze strany majority, ale se svou aktivní účastí. Výzkum také ukazuje, že Romové jsou vzájemnému soužití otevření více než majorita. Projevuje se to v užívání češtiny v běžném denním životě, přáním, aby jejich děti chodili do škol společně s majoritními dětmi a neměli by vážnější problém se snachou či zetěm pocházejícím z majority. Majorita si naopak udržuje sociální i fyzický odstup. Nejsou s Romy spokojeni jako se sousedy, nechtěli by je do rodiny, nemají přílišný zájem o kontakt s romskými sousedy. A pak nedostatek osobních zkušeností s Romy (ale nejen s Romy, v podstatě s jakoukoli menšinou) vede ke vzniku předsudků. Výzkum ukázal, že respondenti, kteří mají osobní zkušenosti s Romy a jinými menšinami, jsou ve svých postojích otevřenější než ostatní.(3)

Říčan (1998) obecně hovoří o averzi Neromů vůči Romům. Romská kriminalita, která dosahuje značnému stupně, jejich odlišný způsob života, díky kterému se pro mnohé stávají těžko snesitelnými sousedy, jejich chování, které je tolik jiné než to naše, se stává motivem odporu. Všechno to však nejsou typické projevy romské mentality, ale projevy hluboké sociální dezintegrace.

3 BYDLENÍ ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

Bydlení je jednou z nejvýznamnějších oblastí, v níž dochází ke konfliktům mezi romskou populací a Neromy. Příčiny těchto konfliktů můžeme najít na obu stranách, jak romské, tak neromské. Romové často nedodržují pravidla a povinnosti související s užíváním bytu, což vede často k jeho ztrátě. Na druhé straně neromská sociální správa neposkytuje potřebnou sociální práci, nejsou využívány všechny možnosti právních postupů a sociálních systémů, často nepromyšleně přispívá ke vzniku ghett. Tendence k vystěhování romských rodin sílí díky negativním zkušenostem s Romy jako sousedy, které bývají zobecňovány na celou komunitu.

3.1 Bydlení Romů v historii

Bydlení je u Romů odrazem jejich specifického způsobu života. V dřívějších dobách kočovní Romové bydleli v přenosných stanech, jednoduchých přístřešcích či obytných vozech. Později začaly využívat i maringotky. To vše ale zmizelo po vydání zákona č. 74/58 o zákazu kočovného a polokočovného způsobu života.

Usedlí Romové pak žili převážně v „cikánských osadách“ postavených obvykle na okrajích měst nebo vesnic. Tam byly charakteristickými typy bydlení jednoprostorové či dvouprostorové domky, kher nebo koliba, zemnice či polozemnice, které sloužily jako sezónní nebo i trvalé obydlí.

Po válce většina Romů přešla z těchto typů obydlí (často nevyhovujícího) do nového prostředí českých zemí, kde se setkali se zcela odlišnými podmínkami v oblasti bydlení, na něž nebyli zvyklí a neuměli je správně a vhodně využívat.

Do roku 1990 byly Romům přidělovány byty většinou v rámci pořadníků národními výbory, továrnami nebo státními statky rozptýleně po celé republice. Většinou se jednalo o starší byty v zástavbách průmyslových měst. Po roce 1990 se část domů obývaných Romy vrátila po restituci bývalým majitelům a zbytek byl převeden do majetků obcí. Obce i noví majitelé bytů začalo Romy postupně vystěhovávat. Mohlo se jednat o osobní důvody či snahu zhodnotit svůj majetek. Výsledkem se však stalo to, že na okraj měst a okrajích průmyslových zástaveb začali vznikat enklávy obydlené především Romy nebo jinými sociálně slabými obyvateli.⁽¹¹⁾ Tento jev je jedním z nejnápadnějších projevů sociálního vyloučení popsaného výše. Vznik těchto enkláv je spojen se strukturální změnou celé lokality.

Poblíž vznikají herny, laciné restaurace, zastavárny i erotické kluby a dávají tak možnost rozkvětu kriminality, alkoholismu, drogám, gamblerství a podobně. Vzniká ghetto a už pouhé bydlení v této čtvrti se stává stigmatizující.

3.2 Diskriminace Romů v oblasti bydlení

Pojem diskriminace obsahuje vylučování a znevýhodňování lidí patřících k různým skupinám vymezených rasou, barvou pleti, rodovým, národnostním či etnickým původem, náboženským vyznáním, ale i pohlavím, zdravotním stavem či věkem .

V případě trhů s byty převažuje diskriminace úmyslná, ale můžeme ji najít i ve způsobu poskytování informací nutných nejen k získání bytu, ale také jeho udržení. Tendenci diskriminovat budou mít především majitelé bytů a domů.

První z těchto tendencí je snaha vystěhovat romské nájemníky z domů a čtvrtí, které aspirují na dražší bydlení. Přítomnost romských nájemníků v domě jasně snižuje jeho cenu a také cenu pronajímaných bytů. Druhou tendencí je soustřeďování romských nájemníků do méně cenných lokalit. Tam pak pomalu vznikají kombinace chudinských a etnických ghett.(7)

3.3 Typy romských sídel v České republice

Na území české republiky můžeme najít různé typy obydlí, která vznikla již o období socialismu. Jsou to následující:

- roztroušená chudá obydlí umístěná převážně ve staré chátrající městské zástavbě, což mimo jiné vzniklo i tím, že Romům byly často přidělovány byty právě zde.
- satelitní sídliště na okrajích větších měst, kam bylo uměle sestěhováno větší množství romských rodin, a kde se brzy začal projevovat úpadek
- koncentrace Romů na periferiích měst, v málo kvalitní zástavbě (8)

V transformačním období 90.let zůstaly uvedené typy sídel přibližně zachovány, avšak periferie měst se začaly propadat na post periferních slumů, vybudovaná satelitní sídliště podléhala devastaci a úpadku a Romové ze starších městských zástaveb v centrech měst byly vytěšňováni ven.

Ve druhé polovině 90. let se začal objevovat fenomén zcela nový. A sice vznik podstandardních „nových ghatt“, která jsou zmíněna výše a která jsou financována orgány místní správy při řešení určitých společenských problémů. Vznik těchto sídel souvisí s budováním holobytů.

Termín holobyty byl nejprve používán k označení nízkostandardních bytů o jedné místnosti, které vznikaly za účelem vystěhování neplatičů a jiných „nepřízpůsobivých“ osob. Postupně se však takto začaly označovat i různé druhy ubytoven či azylových zařízení ve vlastnictví obcí pro poskytnutí přístřeší osob s různými sociálními problémy. Prvním dokumentem, který označil výstavbu holobytů za vážný společenský problém, je tzv. Bratinkova zpráva z roku 1997. Bylo zjištěno, že obyvateli těchto holobytů jsou ze 60-100% Romové. Zpráva o výsledcích výzkumu k problematice holobytů, která byla zpracována Socioklubem v roce 2001 hovoří již v obecnější rovině a to tak, že výstavba holobytů je součástí vážného problému, který lze chápat jako vytěšňování sociálně slabé části romské populace do náhradního, či krátkodobého přístřeší nebo bez náhrady na okraj měst (11).

Romové jsou skupinou lidí, která je znevýhodněna v přístupu k přiměřenému bydlení. Je to dáno kombinací různých zátěží. První je nedostatek finančních prostředků, druhou je problém sociálně patologického chování Romů a to buď v oblasti nepřipravenosti vést samostatný život nebo v neochotě plnit povinnosti s užíváním bytu. Třetí je prvek etnické příslušnosti. Zdánlivě nejlepším řešením je izolace Romů. Na druhou stranu velkým problémem Romů je chybějící vlastní představa o tom, jak chtějí bydlet, jaké k tomu mají podmínky a co by pro to měli sami udělat. Vše je v důsledku toho, že Romové byli vždy jen objektem politiky a nikdy se na řešení vlastní sociální situace nepodíleli. Chybí jim potřeba postarat se o sebe, být za svou situaci odpovědní.(7)

3.4 Reálné bydlení Romů v České republice

O této situaci hovoří dva výzkumy. První výzkum byl proveden v roce 1999 Ministerstvem pro místní rozvoj a jeho závěry jsou zveřejněny v již výše citované brožuře Romové, bydlení, soužití. Výzkum byl zaměřen na zjištění situace bydlení Romů a na jeho hodnocení samotnými Romy.

Podle prvního výzkumu jsou Romové toho názoru, že těsné soužití jen jejich komunity nepřináší nic dobrého. Polovině dotázaných nezáleželo příliš na tom, koho by chtěli mít za

sousedy, ale přibližně třetina si výslovně přála žít rozptýleně mezi majoritní společností a nemít za sousedy členy vlastního etnika. Přitom dvě pětiny dotázaných bydlí s větším množstvím Romů v sousedství. Další výsledky šetření ukázaly, že více než polovina dotázaných žije v obecních bytech. Všeobecnou představu, že Romové žijí v nejhorších bytech šetření nepotvrdilo, protože „pouze“ asi třetina respondentů žije v bytech IV. kategorie. Větším problémem podle výzkumu je velikost bytu vzhledem k počtu členů domácnosti. Nespokojenost z tohoto důvodu uváděla třetina dotázaných, naopak třetina je se svým bytem spokojena. Názor o tom, že všichni Romové jsou neplatiči výzkum také neprokázal. Třetina přiznala velké obtíže s placením nájmu, třetina zvládá placení s mírným úsilím a čtvrtina dotázaných s platbou nemá žádný problém.(7)

Druhým výzkumem je výzkum týmu pana Navrátila, také zmíněný výše. Tento výzkum zjišťoval nejen informace o domácnostech respondentů, ale především o podmínkách bydlení. Mezi Romy, podle tohoto výzkumu, převládají čtyř- až pětičlenné domácnosti. Průměrná zalidněnost romských bytů dosahuje 4,7 osoby, zatímco u majority je to 2,9 osob. Největší podíl Romů, 62%, jak výzkum ukazuje, obývá „vnitřní města“, tedy starší obytné čtvrtě obepínající centra měst. 32% Romů pak obývá periferii a zbytek bydlí v centru měst. Tento celkový pohled však zakrývá nápadné rozdíly mezi desítkou šetřených měst. V části sledovaných měst žijí silné podíly romských respondentů ve vnitřních městech (byl sem zařazen i Vsetín!), v další skupině jsou pak naopak vysoké podíly Romů žijících na periferiích. Z hlediska typu obývané zástavby je na tom majorita lépe. Častěji obývá rodinné domky a sídlištní byty, Romové naopak obývají častěji klasické víceposchodové bytové domy a substandardní typy obydlí (tedy holobyty a ostatní přízemní substandardní zástavbu). Co se týká vztahu k bytu, nejčastěji Romové obývají nájemní byty, až 78%, nízké podíly byly zastoupeny užíváním družstevních bytů (6%), bytů v osobním vlastnictví (5%) a bytů ve vlastních rodinných domech (4%). Užívání bytu bez jakýchkoli dokladů přiznalo jedno procento dotázaných Romů, avšak lze předpokládat, že část nevyplněných odpovědí (asi 5%) spadá do této kategorie. Kvalita bytů byla ve výzkumu vyjádřena pomocí bytových kategorií. Výzkum potvrdil všeobecně rozšířenou teorii, že Romové častěji bydlí v bytech horších kategorií, než majorita. V číslech to znamená, že Romové pětkrát častěji obývali byty III. kategorie a třináctkrát častěji byty IV. kategorie.(3)

Rozdíly v jednotlivých výzkumech zejména co se týká bydlení v bytech III. a IV. kategorie může být způsoben faktem, že první citovaný výzkum byl prováděn na málo reprezentativ-

ním vyšetřovaném souboru a také tazatelé nebyli nijak vyškoleni. Interpretace výsledků, zejména jejich zobecňování je problematické.

4 HISTORIE VSETÍNSKÝCH ROMŮ

O prvních romských komunitách byla nalezena zmínka z období první republiky. Romské rodiny po okrese Vsetín kočovaly jednotlivě nebo v tlupách. Jejich pohyb byl pečlivě sledován místními úřady. Usídlení a pobyt Romů zde podléhal souhlasu úřadu který jej ale z obav před krádežemi neuděloval. V podstatě až do vzniku zákona č. 74/58 byl pohyb kočujících osob sledován a úřady měly za povinnost pravidelně o situaci informovat Okresní národní výbor.

V poválečném období byl stále registrován pohyb jednotlivců i skupin, ale nejenom Romů. Důvodů bylo hned několik. Návrat vojáků a osob z války, hledání pozůstalých, bydlení nebo práce. Rozvíjí se průmysl, u nás dobře známá Zbrojovka a MEZ, a s tím roste i potřeba zaměstnanců a dělníků. Archív hovoří o jistém stálém zaměstnanci Zbrojovky romského původu, který měl dobrou pracovní morálku.

V roce 1951 se už objevuje zmínka o prvních usazených Romech. Byli to Romové, kteří se zde na rozdíl od ostatních kočovných Romů zdržovali trvaleji. Řádově se jednalo o desítky osob- k 10.9.1951 49 osob, ale citují: „ Jejich počet se denně mění“. Potřeba pracovní síly byla totiž tak vysoká, že jim umožňovala kočovat z místa na místo a pracovat příležitostně. Tři z těchto Romů, byly zde, podle archivu, usazeni již delší dobu a osvědčili se v zaměstnání, přesto se však na Romy celkově objevilo několik ne příliš pozitivních poznámek citují: „ loudí, žebrají a hádají z ruky“, „ děti neumí číst ani psát a do školy nechodí“.

V roce 1952 bylo sledováno asi sto kočovných cikánů, kteří jezdili a žili v tradičních kočovných vozech. Objevovaly se však stížnosti od podniků i občanů města na ženy a děti kvůli obtěžování a krádežím, mužům byla připisována špatná pracovní morálka a archív též mluví o tom, že tito Romové byli rozmístěni do různých částí města, ale vždy se svezli zpět na jedno tábořiště.

K 25. květnu 1953 bylo ve Vsetíně a okolí evidováno deset „osob cikánského původu“, konkrétně se jednalo ještě o Pržno a Hovězí a čtyři „osoby cikánského původu“ přechodně pracovali v kamenolomu v Prlově.

V únoru roku 1959 byl vydán zákon č. 74/58 o trvalém usídlení kočujících osob, čímž došlo k násilnému usazení osob kočovného a polokočovného života.

V rámci přesídlovací akce na základě vládního usnesení č. 502/65 došlo v letech 1966-1967 k přesídlení šesti rodin o počtu třiačtyřiceti osob z Bystran v okrese Spišská Nová Ves na Vsetín. Během dalších dvou let k nim byly postupně sestěhovány další tři rodiny v počtu osmnácti osob. V této době zde již žili značně civilizovaní „starousedlíci“, kteří si od nově příchozích udržovali určitý odstup. Příchozí rodiny bydlely v rodinných domcích určených k asanaci na různých místech Vsetína, z nichž někteří je měli ve svém vlastnictví.

20. července 1970 bylo evidováno zvýšení počtu rodin z devíti na čtrnáct. Město tedy přistoupilo k plánované výstavbě čtyřbytovek. Obvod VB se k situaci vyjádřil cituji: „...vedou si velmi dobře a porušení zákona až na nepatrné případy nebylo zjištěno.“

25.března 1976 již bylo trvale hlášeno 192 osob, sedm osob přechodně, což znamenalo asi jedenatřicet rodin. Obývaly celkem 23 bytů, z nich dva I.kategorie, sedm II. kategorie a čtrnáct III. kategorie, což byly domy určené dlouhodobě k demolici. Obvod VB se opět k situaci vyjádřil, ovšem nyní už ne tak pozitivně cituji: „, značně nesourodá skupina....čtrnáct rodin žije na hranici zákona a nařízení.....ničení bytů.....vyhrožují stěžováním si.....“ (15)

Od roku 1991 není na základě občanského principu možná evidence romských obyvatel.

5 BYDLENÍ ROMŮ VE VSETÍNĚ

Romové ve Vsetíně nebydleli vždy tak, jak bydlí dnes. Několik rodin dříve žilo na sídlišťích společně s „gádži“ bez nějakých zásadních konfliktů. Mnoho romských rodin též žilo v pavlačových domech na Kolonce. Ty byly ale koncem devadesátých let přestěhovány do pavlačového domu na Smetanově ulici č.p. 1336 z důvodu rekonstrukcí těchto bytů.

Velmi výrazným objektem v problematice romského bydlení ve Vsetíně se stal dům na Jiráskově ulici č.p. 960, kterému se časem začalo říkat „dům hrůzy“.

Jednalo se o dvoupatrový dům s dvanácti byty, v deseti z nich bydleli romské rodiny a ve dvou zbývajících bytech dvě rodiny neromské. Byly to většinou dlužníci, celkem asi 60 obyvatel. Byty byly velikosti 2+1. Na každém patře na balkoně byly 2 společná suchá WC, balkony nebyly zatepleny. Dům byl vytápěn ústředním topením v jednotlivých bytech i ve společných prostorách. Plyn byl odpojen. Jediným zdrojem vody bylo umyvadlo na společné chodbě, kde tekla pouze studená voda.

O tom jak se zde žilo vypráví jeden z mých respondentů. Cituji: „Nejdřív se tam bydlelo dobře, když tam ještě byli „gádžové“. Jenomže ti byli staří a tak se časem odstěhovali do domova důchodců a místo nich se nastěhovali další Romové. A pak už to šlo dolů. Neudržovali jsme pořádek, neuklízeli jsme. Začal to být problém, lidi si stěžovali a tak jsme se domluvili na službách na úklid. Ale znáte to. To taky nešlo dodržovat. Někdo uklízel a někdo ne, chvíli se to dalo, ale dlouho to nešlo. Byla tam taky špatná elektrika. Taky tam několikrát hořelo. Bydlel jsem tam asi pět let jenomže pak už ten barák byl v tak špatném stavu, že ho museli nechat zbourat.“

V roce v r. 2004 zrekonstruovalo město bývalou ubytovnu na Jiráskově ul. č.p. 409 a bytová komise rozhodovala, kdo se do opravených bytů nastěhuje. Na výběr bylo z několika variant.. Terénní sociální pracovníci navrhovali, aby byl dům obsazen Romy i Neromy v poměru 5:9 (pro Neromy). Bytová komise tento návrh neschválila a doporučila Radě města obsadit byty Romy i Neromy v poměru 7:7. Tento návrh Rada města zamítla a rozhodla, že na Jiráskovu 409 budou přestěhováni pouze Romové. Většina z nich byla z pavlačového domu na Smetanově ulici č.p. 1336, měli uvolnit byty pro rodiny z Jiráskovy 960 právě z důvodu asanace tohoto objektu. Při výběru rodin na Jiráskovu 409 bylo zohledněno, jestli nejsou dlužníci, jejich chování a způsob bydlení, pořadí v pořadníku uchazečů o byt a tak

dále. Obecně lze tedy konstatovat, že pavlačový dům na Smetanově ulici č.p. 1336 se postupem času stal domem, kde žila převážná část vsetínských Romů.

Jak již bylo zmíněno výše, dostávali se tam v průběhu let a také různými způsoby. Například přidělení bytu dle pořadníku, přidělení bytu na žádost obyvatele, že si byt opraví na vlastní náklady (u bytů v horším stavu), výměna bytu, přidělení náhradního bytu z důvodu rekonstrukce nebo asanace domu, to byl případ právě domu na Jiráskově 960 a bytů na Kolonce. V tomto případě se na původní bydliště vracelo pouze několik rodin a zbývající byly přesunuty právě na Smetanovu ulici.(13)

6 PAVLAČOVÝ DŮM A VYSTĚHOVÁNÍ ROMŮ

Tento objekt se tak stal klíčovým místem a v podstatě zdrojem konfliktů, které ve Vsetíně, v souvislosti s bytovou problematikou Romů, vznikaly.

6.1 Historie pavlačového domu

Pavlačový dům u polikliniky, č.p. 1336 na Smetanově ulici, byl postaven v letech 1939-1941 akciovou společností Československá zbrojovka Brno. Stavební povolení bylo vydáno 4. ledna 1940. Dům byl stavěn za války, což s sebou přineslo také mnohá úskalí. V té době totiž platila vyhláška ministerstva průmyslu, obchodu a živností o zákazech a omezení výroby některých předmětů ze železa a oceli a také směrnice ministerstva veřejných prací o šetření stavebním železem a jinými stavebními hmotami. Stavebník tedy musel žádat o každý kilogram železa, neboť hlavní konstrukce domu byla železobetonová. Rozpočet na stavbu v té době činil 180 000 korun. Nosné příčky byly z cihel a střecha sedlová. V objektu bylo 64 bytových jednotek, s průměrnou užitnou plochou 31 čtverečních metrů. Na 14 bytů spadala jedna společná koupelna. Ve sklepích byly čtyři prádelny, čtyři sušárny, uhelna a kotelna. Dům byl zkolaudován 19.6.1941 a ještě v šedesátých letech byly byty považovány za byty první kategorie.

Dům v průběhu let neprošel žádnou zásadní rekonstrukcí, jen několika menšími opravami. V 60. letech se v některých bytech začala objevovat rozsáhlá plíseň, byly tedy prohlášeny za neobyvatelné a vyňaty z bytového fondu. Začátkem 80. let se začalo uvažovat o tom, že dům bude přebudován na zdravotnické zařízení nebo bude zcela zbourán. V roce 1981 byla ale zahájena stavba polikliniky a z původního záměru přebudovat pavlačový dům sešlo. Počátkem 90. let došlo k dalším drobným opravám a k teplofikaci domu. Koncem devadesátých let byly do „pavlačáku“ sestěhovány romští nájemníci, většinou neplatiči, v důsledku rekonstrukce pavlačových domů na Kolonce, kde bydleli. V roce 2001 byl proveden statický posudek, který stav „pavlačáku“ označil za havarijní. A obyvatelé domu jej devastovali ještě více. Ve sklepích několikrát hořelo, nakonec musely být uzavřeny, několikrát kvůli černým odběrům vyhořela elektrika. Radnice uvažovala o rekonstrukci domu, ale když zjistila, že na rekonstrukci, která by stála město řádově desítky milionů korun, by město nedostalo žádnou dotaci, ale na výstavbu nových bytů ano, bylo rozhodnuto o demolicí.(12)

6.2 Pavlačový dům jako zdroj konfliktů

Pro většinu místních bylo toto místo centrem problémů. Ozývaly se stížnosti kvůli hlučnosti, nepořádku a celkovému životnímu stylu jeho romských nájemníků. Mnozí proto uvítali rozhodnutí města objekt zbourat. Velkým problémem se ale ukázalo být hledání nových možností bydlení pro jeho nájemníky. Jako jediný způsob řešení se městu jevila možnost vystavět nájemníkům „pavlačáku“ obytné soubory v lokaci Poschlá na okraji Vsetína. A toto rozpoutalo diskusi mezi Romy, neziskovými organizacemi a městem o správnosti tohoto řešení.

Zástupci Romů se postavili proti: „Z vlády přišlo usnesení, aby se romské kolonie nestavěly. Podali jsme proto návrh, aby radnice vystavěla byty pro Romy i v jiných místech a aby koupila volné byty po městě a tam nás přestěhovala,“ vyjádřil stanovisko Romů Milan Ščuka. „Pokud vznikne ghetto na okraji města, může se celý problém za pár let vrátit v mnohem horší míře,“ tvrdila Kateřina Fojtů ze vsetínského Romaklubu. Radnice přislíbila, že udělá všechno proto, aby vzniku ghetta zabránila a přislíbila též hledání jiných variant. Proti výstavbě se postavili i obyvatelé Tataláků nedaleko Poschlé, kteří měli s Romy již zkušenosti.

Zhruba půl roku po této ostré kritice, v říjnu 2005, Romové změnili názor a na radnici došla petice, ve které byl vyjádřen souhlas se stavbou a přestěhováním obyvatel „pavlačáku“. Podle starosty Jiřího Čunka se tak stalo v důsledku tvrdého postupu radnice proti neplátcům: „Pro neplacení nájemného jsme na řadu nájemníků podali soudní žalobu, s níž jsme u soudu uspěli. Nyní těmto lidem hrozí vystěhování na ulici, proto jim najednou nevadí, že by měli bydlet pohromadě a na okraji města,“ uvedl tenkrát. Dále vzkázal, že byty budou jen pro ty nájemníky, kteří splatí své dluhy městu, budou řádně platit nájem a plnit své občanské povinnosti a budou bezúhonní. (14)

6.3 Bytový komplex Poschlá

V srpnu 2006 se začalo s výstavbou bytového komplexu v lokalitě Poschlá. Na začátku října 2006 byly byty dostavěny, ale pro změnu se toto počínání setkala s ostrou kritikou vsetínské majority. Byty pro romské občany se mnohým staly trnem v oku, zejména z toho důvodu, že se vsetínská majorita cítila diskriminována. Tiskem proběhly zprávy o tom, že

se „bílí“ bouří, že chtějí to, co Romové. Celkově tato situace vyvolala na Vsetínsku neklid a dusné ovzduší.

10. října 2006 začalo stěhování vsetínských Romů do nových bytů na Poschlé. Domy pro nájemníky z „pavlačáku“ byly postaveny v rekordním čase sedmi týdnů. Jedná se o speciální modulovou technologii, která podle slov tehdejšího pana starosty Čunka neexistuje nikde jinde v Evropě. Každý dům je sestaven z 52 kontejnerů, má minimální společné prostory, byty jsou však standardně vybavené. Domy jsou v antivandal provedení, které bylo vyvinuto společně s dodavatelskou firmou speciálně pro nepřízpůsobivé občany.

Možnost bydlení zde podléhala splnění jistých podmínek. Všechny spotřebiče v nových bytech jsou na elektřinu, ale ta v době stěhování ještě nebyla zapojena. Důvodem byly dluhy za elektřinu z předcházejícího bydliště. Dluhy bylo nutné uhradit. Romům byl též vysvětlen domovní řád a podmínky, za kterých jim budou prodlužovány nájemní smlouvy. Ty jsou uzavírány vždy na dobu určitou, a to na jeden měsíc. V případě nedodržování stanovených pravidel, budou vystěhováni na ulici. Vcelku razantní postup radnice však „přinesl ovoce“ a všichni noví obyvatelé bytů na Poschlé své dluhy zaplatili.(14)

6.4 Stěhování Romů

Z pavlačového domu bylo vystěhováno zhruba kolem padesáti rodin. Přesný počet nelze s jistotou uvést, protože například některým rodinám byly přiděleny nové byty dva a podobně. Dalo by se říci že většina z nich neplatila nájem, ani elektřinu. Právní nárok na nové bydlení těmto občanům vznikl z důvodu demolice objektu. Na základě demoličního výměru jim tedy byly přiděleny náhradní byty. Kdyby situace byla pojata z hlediska skončení nájemních smluv, žádný právní nárok na náhradní bydlení by nevznikl.

Z rozhovoru s paní Evou Stejskalovou vyplynulo, že bylo velmi problematické najít lokalitu, kam by mohli být všichni Romové přestěhováni. Jednak proto, že město nedisponovalo takovým množstvím volných bytů, kam by mohlo Romy umístit a pak také proto, že se Vsetín nalézá v kopcovitém terénu a v podstatě nebylo kde stavět. Kromě Poschlé. Přesto na Poschlou nebyli nepřestěhováni všichni Romové z domu č.1336.

Rozdělování bytů Romům z pavlačového domu nebylo tak jednoznačné, jak se na první pohled zdálo. Asi začátkem r. 2006 rozhodla Rada města na podnět TSP a bytové komise o tom, že byl vydán stop přidělování bytů z pořadníku a při uvolnění bytu ve městě se hledala

vhodná rodina z pavlačového domu, které se byt přidělil. Takto bylo přiděleno 5 bytů v centru, 2 byty na Jiráskově ul. č.p. 409, 3 byty na Jiráskově ul. č.p. 1126. Dále se počítalo s variantou, že město zakoupí dům v Jasenicích, kam měly být umístěny další „lepší“ rodiny z pavlačového domu, zbytek rodin pak měl být přestěhován na Poschlou. Bohužel o této variantě se pouze mluvilo a podle vyjádření TSP „dosti záhadně“ a na poslední chvíli byla zrušena, protože se město nedohodlo s majitelem. Pak přišlo město s variantou, že některé rodiny budou vystěhovány pryč z města. Při výběru rodin, které byly vystěhovány mimo byl brán v úvahu fakt zadluženosti, početnosti členů v domácnosti, chování, způsob bydlení, také projevený zájem rodiny o rodinný dům a podobně. Nerozhodovali o tom TSP, ale byly svolávány schůzky ke starostovi, kterých se účastnili různí zaměstnanci města (ze sociálního úřadu, z přestupkového, z bytového družstva, z vymáhání pohledávek, z investičního, z realitní kanceláře a podobně) a tito všichni se k problému vyjadřovali. Přesně v číslech to znamená, že ve městě získalo bydlení 10 rodin, na Poschlé 37 rodin a 6 rodin bylo vystěhováno mimo Vsetín. I tento krok se setkal s ostrou kritikou a to hlavně z míst, kde se zakoupené domky nacházely. Nikdo o přestěhování našich Romů nestál.(13)

Nutno zdůraznit, že důvodem k demolici pavlačového domu byl jeho dezolátní stav. Neutěšený stav elektrické energie v důsledku černých odběrů, porušená statika budovy a další, nikoliv tedy fakt, že tamní nájemníci byli především Romové. Město tedy požádalo odbor výstavby o odstranění objektu. Svou žádost podložilo zprávou Státního stavebního dozoru, který na místním šetření konstatoval, že dům není způsobilý k užívání. Tedy k bydlení. Když ekonomická analýza ukázala, že oprava domu by byla neekonomická a na výstavbu nových bytů město dostane příspěvek bylo rozhodnuto. Demolice byla stanovena na 16.října 2006.(12)

Z řad místních byla přivítána jásotem. Jásali snad proto, že byl nebezpečný objekt odstraněn nebo proto, že byli „problémoví“ občané vystěhováni pryč?

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 ÚVODNÍ SLOVO K VÝZKUMU

Nyní již bylo teoreticky řečeno vše, co mělo být a je čas přejít k praxi. Myslím, že bez této praktické výzkumné části by má bakalářská práce nebyla zcela úplná. Můj výzkum byl zaměřen jak na zástupce majority, tak na zástupce romské minority. Chtěla jsem zjistit, jaké vztahy mezi jednotlivými příslušníky obou stran panují a jak se dívají na situaci vystěhování, která byla zmíněna v předchozí části.

Žádný podobný výzkum u nás ještě nebyl proveden, a proto jsem byla toho názoru, že by mohl pomoci objasnit některé otázky a ukázat reálně, jaká nálada zde panuje.

Metodou výzkumu byl rozhovor i dotazník. Dalo by se říci, že jsem zkombinovala kvalitativní a kvantitativní typ výzkumu. Kvalitativní část, tedy rozhovor, doplněný dotazníkem pro ověření správnosti odpovědí, jsem se rozhodla použít při kontaktu s Romy. A to hned z několika důvodů. Chtěla jsem je navštívit v jejich přirozeném prostředí. Chtěla jsem poznat jak žijí, v jakých podmínkách se pohybují a jací jsou. Protože těžko napíšete práci o někom, koho občas potkáte na ulici nebo v obchodě, o kom nevíte vůbec nic, jen slýcháte fámy, které plují Vsetínem. A stejně těžko napíšete práci o jeho bytové situaci, když ani nevíte, jak bydlí. Pár fotek neukáže zdaleka vše a to hlavní, je poznat všechno na vlastní kůži. Dalším důvodem, který mi však na začátku ani nepřišel na mysl, ale později se ukázal být problémem byl fakt, že Romové sice rozumí česky a také česky mluví, ale nechápou význam či smysl některých slov a frází. Když jsem přišla s otázkami na rozhovor a dotazníky do kanceláře terénních sociálních pracovníků připravená vyrazit, musela jsem po konzultaci s romskou terénní sociální pracovnící, některé otázky zcela přeformulovat, aby jim Romové vůbec porozuměli. I tak se mi však při rozhovorech někdy stalo, že jsem musela jednu otázku vysvětlovat několika různými způsoby, abychom se dobrali zdárného konce. Tím nechci nijak zesměšňovat či ponižovat tyto Romy, jen jsem chtěla vysvětlit, proč by jednoduché rozdání dotazníků nemělo žádný smysl.

Romské respondenty jsem rozdělila do dvou skupin. Ta první byla z pavlačového domu přestěhována na Poschlou a druhá do města. Zajímaly mě názory obou skupin na celou situaci, protože nyní se jejich bytové podmínky liší. Jedna skupina se zdá být „ocejchovaná“ tím, že žijí na Poschlé a o té druhé v podstatě skoro nikdo neví. Myslela jsem, že by jednotlivé výpovědi mohly celý výzkum obohatit o zajímavé názory.

Protože jsem chtěla též zjistit, jaké vztahy panují mezi Romy a majoritou rozdala jsem dotazníky i Neromům. Metodu dotazníků jsem zvolila proto, že jsem situaci chtěla zjišťovat u většího počtu lidí. Přece jen se to týká majority a výzkumný vzorek deseti lidí by byl příliš malý. A na druhou stranu vést rozhovor s tolika lidmi bylo zhora nemožné. Navíc jsem u Neromů nepředpokládala žádné větší komplikace s porozuměním kladených otázek, jak se ukázalo u Romů. I Neromy jsem rozdělila do dvou skupin. První skupina žila v blízkosti Romů, tedy především v sousedství pavlačového domu, kde téměř většina Romů před vystěhováním bydlela. Jako druhou skupinu jsem zvolila respondenty, kteří nikdy v blízkosti Romů nežili a celý případ vystěhování sledovali spíše z povzdálí, protože se jim netýkaly problémy s romskými sousedy. Rozdělit Neromy do dvou skupin jsem se rozhodla proto, že jsem předpokládala jistou nezainteresovanost a tím pádem i rozdílnost některých odpovědí. Chtěla jsem zjistit postoje obou stran, aby byl výzkum kompletní.

Do jaké míry se mé předpoklady potvrdily nebo naopak vyvrátily přinesou následující stránky.

8 VYHODNOCENÍ ROZHovorŮ

8.1 Romové žijící na Poschlé

Můj výzkumný vzorek tvořilo šest lidí. Výběr probíhal náhodně, v podstatě záleželo na tom, kdo se zrovna nacházel doma a kdo byl ochotný věnovat mi čas. Musím přiznat, že jsem se této návštěvy Poschlé trochu obávala, nevěděla jsem, co si mám představit a co očekávat. Nakonec jsem však byla velmi překvapena. Romové, které jsem spolu s terénními sociálními pracovníci, Gábinou a Renatou, navštívila, byli milí, nejevili žádné známky agresivity vůči mě, jako představiteli majority a člověku, kterého vůbec neznají. Ochotně mě zvali do svých bytů, nabízeli kávu a jiné pohoštění.

Šetření probíhalo anonymně, jména která budu používat pro označení respondentů budou tedy smyšlená. Výzkum nebyl zaměřen na určitou věkovou kategorii, hlavním kritériem bylo pouze to, že se jednalo o Romy přestěhované z pavlačového domu na Poschlou, takže věk mých respondentů se pohybuje od 22-40 let. Přestože byla u rozhovoru přítomná většinou celá rodina, slova se v pěti případech ujala žena, pouze jednou na mé otázky odpovídal muž. První z dotázaných, řekněme jí Pavla, byla svobodná, žijící s partnerem a několika dětmi, nezaměstnaná, toho času na mateřské dovolené. Dosáhla pouze základního vzdělání. Druhým z dotázaných byl muž, Mirek, ženatý, zaměstnaný, přestože absolvoval pouze základní školu. Třetí v pořadí byla opět žena, Jana, vdaná, zaměstnaná v pekárně, která vystudovala střední obchodní školu. Čtvrtou byla Alena, svobodná, žijící se svými dětmi a rodinou jednoho z nich, nezaměstnaná s absolvovanou základní školou. Jako s pátou jsem rozhovor vedla se Soňou, vdanou vyučenou švadlenou, která však byla toho času nezaměstnaná. No a nakonec to byla Eva, vdaná a na mateřské dovolené s dosaženým základním vzděláním.

Rozhovor byl rozdělen do dvou částí, první byla zaměřena bytovou problematiku a situaci jejich vystěhování z pavlačového domu, ve druhé jsem se zaměřila na soužití Romů a Neromů ve Vsetíně.

Nyní se pokusím vyložit výsledky výzkumu. Předložím jednotlivé otázky a pokusím se vyhodnotit odpovědi mých respondentů, je jasné, že při tak malém výzkumném vzorku nelze hovořit o zobecnění.

Otázka č.1: Jak hodnotíte Vaše současné bydlení?

Tři z dotázaných uvedli, že nejsou spokojeni. Vyjádřili se v tom smyslu, že je to bydlení „o ničem“. Nejčastěji si stěžovali na malý prostor v bytě a vzdálenost od města.

Soňa: *„Je to o ničem. Nelíbí se mi, že máme jenom jednu místnost. Taky je to hrozně daleko od města a děcka se špatně dostávají do školy.“*

Ostatní tři se o bydlení již nevyjadřovali přímo kriticky, ale spíš s jakýmsi rozčarováním. Bydlení jako takové hodnotili pozitivně, ale zároveň si postěžovali, stejně jako první tři na malé prostory a vzdálenost.

Mírek: *„ Jo i ne. Záleží jak to vezmete. Asi tak někde uprostřed. Oproti pavlačáku je to lepší, ale zase je to daleko do města a je to malé. Taky je tu dost vysoký nájem.“*

Bylo vidět, že respondenti docela přemýšleli, co odpovědět. Pouze Jana, Alena a Soňa měly jasný negativní názor. Jana a Alena ve mě však zanechali dojem, že se takto staví k celé situaci. Pavla zase působila spíše vystrašeným a nejistým dojmem, Mírek byl suverénní a velice příjemný a u Evy, i když se nevyjádřila přímo negativně, cítila jsem z ní rozhořčení.

Otázka č. 2 Jak ho hodnotíte ve srovnání s bydlením v pavlačovém domě?

Všechny tři respondentky, které na první otázku reagovaly negativně odpověděly, že se jim předchozí bydlení v pavlačovém domě líbilo víc.

Soňa: *„ Na pavlačáku jsme měli větší byt. Nebyla tam sice teplá voda, ale byla jsem tam šťastnější.“*

Jana: *„ Pavlačák byl lepší. Bylo tam víc místností, tam jsem měla 3 plus 1, tady jen 2 plus kk a taky byl v centru. Tam to bylo prostě lepší.“*

Mírek a Eva se vyjádřili v tom smyslu, že na Poschlé je to i přes jisté nedostatky lepší a Pavla se nedokázala přiklonit k žádnému z názorů.

„ Já nevím. Poschlá je daleko, ale máme tu zase vanu. Nedokážu říct.“

Tyto odpovědi se daly předpokládat. U Jany, Aleny i Soni to bylo jasné, když Poschlou v první otázce hodnotily negativně, Pavla byla nejistá, nerozhodná, Mírek s Evou viděli objektivní klady i zápory.

Otázka č. 3 Jak jste se dozvěděli o stěhování?

Pavla, Mirek, Alena a Eva uvedli, že se o stěhování dozvěděli prostřednictvím terénních sociálních pracovníků, Jana se Soňou prý o stěhování nikým přímo informovány nebyly.

Jana: „ *Nikdo nám to předtím neřekl, měli jsme dostat nějaký rodinný domek, ale nakonec zjistili, že pro nás není vhodný a tak k nám přišli a řekli, že se máme hned stěhovat pryč.*“

Soňa: „ *Nic mi předtím neřekli, hned ten den, co mi to přišli říct, jsme se stěhovali. Zaslouchla jsem něco od Romů z pavlačáku, že se budeme stěhovat, ale mě nikdo nic neřekl.*“

Rozdílnost v odpovědích svědčí o tom, že město dostatečně nezajistilo informování Romů o stěhování. Práci přenechalo na terénních sociálních pracovnících a dál se o to již nestaralo, například zasláním nějakého oficiálního listu. To mě docela překvapilo.

Otázka č. 4 Jak jste se vyrovnali se stěhováním?

Pavla a Mirek uvedli, že jim to nevadilo a nějak moc to neřešili.

Pavla: „ *Nevadilo mi to, vyrovnala jsem se s tím dobře. V pavlačáku jsem bydlela u matky, takže jsem v podstatě neměla kam jít.*“

Ostatní se vyjádřili v tom smyslu, že to pro ně byla rána pod pás.

Jana: „ *Byla to podpásovka, brečela jsem skoro měsíc, největší neštěstí, kdybych mohla, hned bych se tam s některýma nastěhovala zpátky.*“

Eva: „ *Nejdřív jsem byla ráda, ale jak jsem to viděla, chtěla jsem to odmítnout. Ale vzít jsme to museli, jinak bychom skončili na ulici.*“

Mirek byl celkově stále takový pohodový a připadalo mi, že má na věci jasný a nezaujatý názor, Pavle přestěhování v podstatě přišlo vhod, ač potřebovala, tak si sama vlastní bydlelní nezajistila a ostatní odpovědi se daly předpokládat. Jana, Alena, Soňa i Eva z přestěhování radost neměly.

Otázka č. 5 Jak probíhala komunikace mezi Vámi a městem (v situaci vystěhování)?

Alena a Soňa, které na otázku číslo tři odpověděly, že jim o stěhování nikdo předem oficiálně nepověděl, odpovídali, že žádnou komunikaci mezi městem a Romy ani nezaznamenali.

Soňa: „ *Nijak. Nikdo za mnou nechodil a nikdo mi nic neříkal.*“

Ostatní čtyři uvedli, že s městem komunikovali přes TSP a že párkrát pavlačový dům navštívil i tehdejší pan starosta Čunek.

Pavla: „*Jo dobré. Všechno to probíhalo přes Gabču (TSP), párkrát přišel na pavlačák i starosta, ale vždycky jen stál dole před barákem a mluvil o elektrice a tak.*“

Přestože informovanost Romů jasně nebyla stoprocentní, nezaznamenala jsem, že by se nad tím nějak pozastavovali nebo že by dokonce byli rozhořčení. Zřejmě toto není věc, které by přiřkládali nějaký význam.

Otázka č. 6 Jak zvládáte nové životní podmínky?

Tady se už začínají objevovat rozdíly v životním stylu, později je zaznamenám i v názorech. Respondenti, kteří jsou zaměstnaní, tedy Mirek a Jana, přímo řekli, že jim nové životní podmínky zvládají docela slušně, mysleli tím hlavně placení nájmu, neboť na zaplacení nájmu se váže prodloužení nájemní smlouvy, která je uzavírána na dobu jednoho měsíce, případně vyhazov z bytu.

Mirek: „*Zatím vycházíme dobře, ale kdyby se to zvedlo, tak už to bude problém.*“

Jana: „*Tady platím dokonce ještě míň než na pavlačáku, vycházíme dobře, platím každý měsíc.*“

Pavla, Alena, Soňa a Eva neodpovídaly přímo, spíš jen náznakem.

Pavla: „*Zvládáme to těžko. Já ani manžel nejsme zaměstnaní.*“

Soňa: „*Platit se musí, když nechceme na ulici.*“

Je jasné, že zaměstnaní budou vycházet lépe, než-li ti, kteří žijí ze sociálních dávek. Z nepřímých odpovědí ostatních dotázaných usuzuji, že vyrovnání se s novými životními podmínkami pro ně je obtížné.

Otázka č. 7 Motivuje Vás tato situace k zapojení se do neromské společnosti?

Tato otázka byla myšlena tak, zda-li nové bydlení chápou jako nový začátek. Zda-li se trochu snaží si jej udržet, zlepšit své životní podmínky a žít, ne jenom přežívat. Pavla, Alena a Eva uvedly, že k žádné změně nedošlo.

Eva: „*Ne a jak taky proboha? Vždyť jsou tu samí Cigáni, udělali tady ghetto, to se mám jako chodit zapojovat do města?*“

Mirek a Jana řekli, že přestěhování na ně také v tomto ohledu nemělo žádný vliv, ale z toho důvodu, že se cítí být do neromské společnosti již zapojeni. Soňa uvedla, že se o změnu snaží, ale pouze ze zjištěných důvodů.

Soňa: „ *Snažím se jen kvůli tomu, abych měla větší šanci dostat lepší byt ve městě.* “

Na Mirkovi a Janě lze pozorovat změnu v myšlení oproti ostatním. Jsou zaměstnaní, což jim dává možnost setkávat se s Neromy a zapojovat se do naší společnosti, jak sami uvedli. Alena zaujímá negativní postoj od začátku, Eva se dokázala vyjadřovat objektivně, ale rozhořčení právě vyplulo na povrch a nakonec Soňa. Přestože uvedla, že se snaží, podle odpovědi jasně vidím, že to sama necítí vnitřně, že motivace je jen povrchní.

Otázka č. 8 Myslíte si, že se k Vám město zachovalo špatně?

Mirek a Jana odpověděli, že si nemyslí, že by se k nim město zachovalo špatně.

Mirek: „ *Myslím si, že to není tak strašné řešení, mnozí mohli skončit na ulici.* “

Jana: „ *Někdo si to určitě myslí, já ne.* “

Alena a Soňa přímo odpověděly, že se k nim město zachovalo špatně a Pavla s Evou očividně váhaly k jakému názoru se přiklonit.

Eva: „ *Na jednu stranu jo a na druhou zase ne. Dali nám nové bydlení, to jo, ale zase nás vyhodili z města.* “

Tady opět vidíme, že Jana a Mirek k situaci nezaujímají negativní postoj. Myslím, že je to z velké části ovlivněno tím, že chodí pravidelně do zaměstnání, jsou zapojeni do společnosti a netrpí přílišnými předsudky. Alena a Soňa se opět vyjadřují negativně, což se dalo očekávat, stejně jako odpovědi Evy, která je sice rozhořčená, ale dokáže hodnotit objektivně a Pavly, která je víceméně stále nerozhodná.

Otázka č. 9 Myslíte si, že by město jednalo jinak, kdyby jste nebyli Romové?

Tato otázka byla položena zcela záměrně, abych zjistila, jestli se Romové cítí být diskriminováni. Pavla, Alena a Soňa odpověděli, že si myslí, že by město jednalo jinak, kdyby nebyli Romové. Přímo řekli, že kdyby se jednalo o příslušníka majority, gádže, tak že by dostali byty ve městě.

Alena: „ *Bílí z pavlačáku dostali byty ve městě a to měli dluhy! U bílých to nevádí, protože jsou bílí.* “

Eva překvapivě odpověděla, že by se město zachovalo jinak, ale spíše v pozitivním slova smyslu pro Romy.

„S námi město zachází jinak než s bílými. Myslím, že kdyby měli bílí tak velké dluhy skončili by na ulici.“

Jana a Mirek odpověděli zase podle očekávání objektivně a nezaulatě, že si nemyslí, že by tomu taky bylo.

Jana: „Myslím si, že je to podle chování. Že je to vcelku jedno, jestli je to Rom nebo ne, ale když se chová špatně, tak musí dostat, co si zaslouží. Podle mě záleží na chování.“

Otázka č. 10 Jak si myslíte, že se na celou situaci dívají Neromové?

Tady všichni respondenti jednohlasně odpověděli, že jsou bezpochyby rádi, že je vystěhovali. „Jsou šťastní, že jsme pryč.“

Přestože všichni dotázaní odpověděli kladně a klidně bychom si to mohli vyložit tak, že se všichni cítí být diskriminováni, rozdíl byl však v tom, jakým způsobem to mí respondenti řekli. U Mirka a Jany jsem necítila žádné známky hněvu nebo rozhořčení, spíše prosté konstatování s náznakem toho, že si jsou vědomi toho, že v rámci soužití Romů a Neromů neprobíhalo všechno, tak, jak by mělo. Alena, Soňa a Eva odpověď vyjádřily způsobem, který mě utvrdil v názoru, že jsou přesvědčeny o nevraživosti ze strany majority. Pavla mi i při tomto konstatování připadala taková neutrální, spíše se stavem věcí smířená.

Druhá část rozhovoru byla zaměřena na odhalení vztahů mezi Romy a Neromy a na to, zda-li si myslí, že je možné celkovou situaci nějakým způsobem řešit.

Otázka č. 1 Jak celkově hodnotíte soužití romské a neromské populace ve Vsetíně?

Pavla, Alena, Soňa a Eva se přikláněli k názoru, že naše společné soužití není ideální a vlastně spíše problematické. Vesměs ho hodnotili jako špatné.

Pavla: „Bílí nemají rádi Romy, buďto jsou to rasisti nebo mají špatnou zkušenost s jedním a myslí si to o všech.“

Jana si nebyla příliš jistá, jak naše společné soužití zhodnotit a Mirek odpověděl, že ho hodnotí spíš pozitivně.

Mirek: „Kladně. Nepřipouštím si diskriminaci a nepřemýšlím o tom. Mám známé mezi bílými a taky znám Romy co mezi nima mají kamarády. To záleží na člověku.“

Názor Pavly, Jany, Soni a Evy je pochopitelný. Příliš pozitivně se nevyjadřovaly ani v předchozí části dotazníku, je tedy předvídatelné, že se to promítne i do hodnocení vztahů

Romů a Neromů. Mirek spolu s Janou jsou jasně velice pozitivně naladěni. I když Jana nevěděla, jak na otázku přesně odpovědět, nezodpověděla ji negativně.

Otázka č. 2 V čem vidíte hlavní problém?

Mirek s Janou se k této otázce nevyjádřili. U Mirka by to bylo zbytečné, protože podle něj je problém v podstatě v lidech a Jana už předtím odpověděla, že neví. Pavla, Alena, Soňa a Eva uvedly že problém je v tom, že bílí nemají Romů rádi, neberou je, házejí je všechny do jednoho pytle a jsou rasisti.

Alena: *„I když Rom neudělá nic, budou si na něho všichni stěžovat, gádžům Romové vadí, nepřijímají je mezi sebe. Problémy dělají bílí, tím, že nepřijímají Romů mezi sebe.“*

Jak vidíme, všichni víceméně negativně ladění respondenti jsou přesvědčeni o tom, že hlavní díl viny leží právě na Neromech. A to je možná jeden z pilířů našich vzájemných problémů. Svalování viny na druhou stranu a distancování se od odpovědnosti.

Otázka č. 3 Čím by podle Vás měla přispět k dobrému vzájemnému soužití

- a) romská populace?**
- b) neromská populace?**

Opět můžeme vidět určité rozdíly. Mirek do své odpovědi shrnul otázku a i b, když odpověděl, že by si obě strany měly vyjít vstříc. Jana odpověděla, že by se Romové měli přizpůsobit majoritě. Pavla, Alena a Soňa uvedli, že není možné dělat nic, protože „gádžové“ je nikdy nepřijmou, že není možné se jim zavděčit.

Alena: *„Bílým se nemůžeme zavděčit nijak, i kdyby se Rom chtěl přizpůsobit, tak nemůže, protože mu bílí nedají šanci.“*

Eva tolik razantní kupodivu nebyla, odpověděla, že by se Romové mohli trochu přizpůsobit.

Na otázku **b** jsem vesměs dostala odpovědi ve smyslu, že by se „gádžové, měli snažit Romů poznat, neházet všechny do jednoho pytle, nebýt proti nim zaujatí, neodsuzovat je a také se jim trochu přizpůsobit. A to od všech respondentů.

Z toho lze vyčíst, že si Romové málo uvědomují svůj díl viny a to zejména ti, kteří jsou negativističtí od počátku-nezaměstnaní, protože Mirek s Janou se vždy trochu od ostatních odlišují. Připadají mi objektivnější, méně zaujatí.

Otázka č. 4 Cítíte se být ve srovnání s neromskou populací diskriminováni?

Opět je to tady. Mirek a Janou odpověděli, že se diskriminaci nepocítují.

Jana: „ *Já osobně ne, ale druzí možná ano.* “

Ostatní čtyři respondenty, Pavla, Alena, Soňa a Eva, uvedli, že se cítí být diskriminováni.

Alena: „ *Ano. Rom je diskriminovaný všude, kam přijde.* “

Mirek a Janou nepocítují diskriminaci. Jsem stále více přesvědčená o tom, že je to proto, že jsou oba dva zapojeni do pracovního procesu, do naší společnosti. Měli ji možnost poznat, stejně jako měla ona možnost poznat je.

Otázka č. 5 V Čem?

Mirek s Janou se k otázce pochopitelně nevyjadřovali. Ostatní uvedli, že v podstatě ve všem. Doplnující dotazník však ukázal, že nejvíce pocítují diskriminaci při získávání zaměstnání, bydlení a vzdělání.

Otázka č. 6 Máte nějakou osobní negativní zkušenost s Neromy?

Pavla, Eva a Soňa uvedli, že osobní negativní zkušenost mají. Nejčastěji je nechtěli někde obsloužit.

Eva: „ *Kolikrát. Nechtěli mi třeba prodat cigarety.* “

I Jana uvedla, že má osobní negativní zkušenost a to s ředitelkou školy, kam chodila její dcera.

Jana: „ *Urážela mě i moji holku, tak jsem dceru přehlásila jinam.* “

Mirek a Alena osobní negativní zkušenost neměli, ale vždy znali někoho, kdo ano.

Je zvláštní, že i když Jana osobní negativní zkušenost s Neromem měla, nezanevřela na ně, ani Mirek, který se s tím setkal ve svém blízkém okolí. Jasně zde vidíme určitý posun v myšlení.

8.1.1 Závěr

Výpovědi mých respondentů mě někdy docela překvapily. Velké rozdíly jsem pocítovala v odpovědích Mirka a Jany. Jana sice zpočátku byla negativní, avšak jak se ukázalo pouze z důvodu, že je na Poschlé nešťastná. Nicméně její názory na situaci vystěhování ani na celkové soužití Romů s Neromy to neovlivnilo. Měla jsem z nich pocít, že ve svém životě

mají jakýsi řád, pociťují odpovědnost za sebe, svou rodinu i za své chování a nečekají, že za ně bude někdo něco řešit. Nestěžovali si a netrpěli pocitem diskriminace. Cítili se zapojeni do majoritní společnosti a to podle mě ovlivňovalo jejich názory. Jak na situaci vystěhování a současného bydlení, tak na vztahy Romů a Neromů. A podle toho také odpovídali. Mezi jejich odpověďmi a odpověďmi dalších respondentů je patrný rozdíl. Alena, Soňa a zčásti také Eva a Pavla na mě však působily dojem nespokojenosti a rozhořčení nad celou situací a trpěly značným pocitem diskriminace. Pavla však na mě ke všemu ještě působila dojem nejistoty a nerozhodnosti, přestože se někdy vyjadřovala také hodně kategoricky. Byla nejmladší respondentkou s téměř žádnými životními zkušenostmi. Přiznala, že před vystěhováním na Poschlou žila s matkou v jednom bytě a v podstatě se o nic moc starat nemusela. Eva na mě naopak působila dojem, že i přes některé radikální názory by mohla být schopna vidět věci v objektivnějším a ne tolik zaujatém světle. Přesto mi však přišli názorově skoro shodné s Alenou a Soňou. Ty neviděly žádnou šanci na zlepšení vztahů mezi Romy a Neromy, neměly pocit, že by i Romové pro zlepšení měli něco udělat a to ani v oblasti bydlení. Připadalo mi, že čekají, co jim spadne do klína a dokáží se jen zlobit. Nutno zopakovat, že ani jedna z nich nebyla zaměstnaná, zapojení do neromské společnosti bylo mizivé.

Co se přímo bydlení týče, zaujala mě rozdílnost odpovědí na otázku, jak probíhala komunikace mezi Romy a městem a jak se vůbec o stěhování dozvěděli. Z výpovědí respondentů vyplývá, že zajištění informovanosti nebylo stoprocentní. Věřím, že TSP, nemohli sami zajistit, aby se informace dostala ke všem. Jejich práce je opravdu náročná. Tím víc mě zaráží, že město neprojevílo nějakou snahu informovanost zajistit ještě i jiným způsobem, například nějakým oficiálním dopisem a podobně. Poukazuje to trošku na lhostejnost města zajistit, aby se Romové na plánovaný přesun mohli připravit.

Jsem přesvědčená o tom, že čím víc jsou Romové zapojeni do neromské společnosti, tím víc jsou ochotni chápat situaci v jaké se ocitli a objektivně a nezaujatě posuzovat vztahy obou skupin.

8.2 Romové vystěhování z pavlačového domu do města

Pro tuto část výzkumu jsem oslovila čtyři Romy, kteří byli z pavlačového domu přestěhováni do nových bytů do města. Dva muže, Pavla a Jaroslava, a dvě ženy, Petru a Žanetu. Jejich věk se pohyboval od 27 do 38 let. Pavel byl ženatý, vyučený a zaměstnaný. Jaroslav

rozvedený žijící v domácnosti se svou bývalou manželkou a dětmi, vyučený, uvedl, že je podnikatel. Petra, rozvedená, s ukončeným základním vzděláním, nezaměstnaná žijící s dětmi a zaměstnaným partnerem. A Žaneta, vdaná, nezaměstnaná se základním vzděláním, avšak její manžel také pracoval.

Otázka č.1 Jak se Vám líbí v novém bytě?

Všichni odpověděli, že se jim bydlení líbí a že jim vyhovuje. Jen Žaneta se přiznala, že si zpočátku nemohla zvyknout a bylo jí smutno po jejích blízkých.

„ Ze začátku to bylo hrozné, byla jsem zarmoucená a osamocená, nebyla jsem se svýma blízkýma. Ted' už je to ale dobré. Zvykla jsem si tady a líbí se mi tu. “

Tato skupinka v podstatě neměla důvod si na nové bydlení stěžovat, což se také potvrdilo. Citové strádání po blízkých je pochopitelné, avšak zde je směrodatné, že kvalita bydlení nebyla hodnocena negativně.

Otázka č.2 Jak toto bydlení hodnotíte ve srovnání s bydlením v pavlačovém domě?

Všichni respondenti, Pavel, Jaroslav, Petra i Žaneta bez rozdílu odpověděli, že nový byt mnohem lepší a že se jim víc líbí. Ani tato odpověď mě vzhledem k odpovědím na první otázku nijak nepřekvapila.

Otázka č. 3 Proč si myslíte, že zrovna Vy jste sem byl/a nastěhován/a?

Pavel, Jaroslav i Petra shodně odpovídali, že neví. Jen Žaneta se zamyslela nad tím, že by to mohlo souviset s jejich bezproblémovým životním stylem.

„ No asi díky manželovi, chodí do práce, dluhy jsme neměli. Možná proto. “

Žanetina úvaha nepostrádala logiku. TSP se mi svěřili, že byty byly přidělovány na základě bezproblémovosti budoucích nájemníků. Podle tří zbývajících odpovědí usuzuji, že tohle však není věc, nad kterou by se příliš pozastavovali. Jsou rádi a zbytek už řešit nemusí.

Otázka č. 4 Chtěl/a by jste bydlet na Poshlé?

Pavel, Žaneta a Petra se postavili jednoznačně proti.

Pavel: *„ Nechtěl bych tam bydlet, chci bydlet mezi gadžama. Nechci aby si na mě ukazovali, že tam dělám bordel. Hážou nás všechny do jednoho pytle! “*

Petra: „*Nechtěla. Vadily by mi společné prostory a taky by nás házeli všechny do jednoho pytle.*“

Jaroslav se k otázce negativně nepostavil.

„*Proč bych tam nemohl bydlet? Nevadilo by mi to. Za Romy se nestydím.*“

Je patrné, že Pavlovi a Petře by vadilo „zaškatulkování“ s Romy žijícími na Poschlé. Zřejmě jsou si vědomi toho, že většina těch, co bydlí na Poschlé, nebyla zrovna vzornými nájemníky. Báli se stigmatizace. Žaneta by sice na Poschlé bydlet nechtěla, ale z naprosto praktických důvodů, jako je velikost bytu, způsob vytápění a podobně a nakonec Jaroslav se zdál být, alespoň podle své odpovědi, imunním vůči předsudkům. Toto podle mě není ovlivněno životní situací respondentů, jak jsem se domnívala u předchozích rozhovorů, spíš záleží na povaze člověka, na jejich prioritách a silných nervech.

Otázka č. 5 Pokud jste odpověděl/a ano, pokuste se vysvětlit, proč by jste chtěl/a na Poschlé bydlet?

Na otázku odpovídal pouze Jaroslav.

„*Jsou to naši. Nevidím důvod proč bychom měli bydlet od sebe.*“

Zdá se, že Jaroslav cítí jistou sounáležitost se svými romskými přáteli. Avšak ne natolik velkou, aby nabízené bydlení ve městě odmítl a šel bydlet s nimi na Poschlou.

Otázka č. 6 Myslíte si, že se k Vám město v situaci vystěhování zachovalo správně?

Všichni respondenti odpověděli ano.

Jaroslav: „*Jo, udělali. Tvrдили, že je barák ve špatném stavu, tak nás někam dát museli.*“

Neměli důvod myslet si, že se k nim město zachovalo špatně. Nové pěkné byty, co víc si mohli přát a podle předchozích odpovědí jsem ani žádnou negativní neočekávala.

Otázka č. 7 Myslíte si, že se město zachovalo správně k Romům, které vystěhovalo na Poschlou?

Všichni čtyři s odpovědí docela vážali.

Žaneta: „*V něčem ano a v něčem zase ne. Měly dluhy, to jo, ale zase je to tam malé. Jsem ale ráda, že mají aspoň kde složit hlavu, naopak mě moc mrzí, že někteří šli úplně pryč.*“

Bylo vidět, že zvažují všechna pro a proti. Že vědí, že bydlení tam není tak dobré, jako jejich, ale také, že si jsou vědomi toho, že jejich bývalí sousedé nebyli bezproblémoví. To, že ani jeden z dotázaných neodpověděl negativně svědčí o tom, že nejsou přesvědčeni o chybném konání města. Může zde hrát roli ten samý fakt, který v předchozích rozhovorech. A sice zaměstnanost a zapojení do společnosti. Přestože Petra ani Žaneta zaměstnané nebyli, jejich partneři ano, což ukazuje na jinou úroveň života a podobný pohled na svět jako oni.

Otázka č. 8 Jak si myslíte, že situaci hodnotí Romové, kteří žijí na Poschlé?

Pavel a Žaneta odpověděli, že si myslí, že jsou rádi, že mají aspoň něco. Jaroslav odpověděl, že někdo spokojený asi je a někdo zase asi není a Petra odpověděla, že spokojení rozhodně nejsou.

Petra: „*Určitě si myslí, že to vyřešili špatně, že je měli dát do města všechny a ne je šounout pryč.*“

Tato otázka neukazuje nic příliš významného. Chtěla jsem zjistit pouze názor a zda-li má tato skupinka povědomí o tom, co se děje za antivandalovými zdmi bytového komplexu Poschlá. Velice zaokrouhleně bych mohla říct, že jakýsi pojem o situaci mají a dokáží odhadnout své blízké, protože každý z nich měl svým způsobem pravdu.

Otázka č. 9 Jak si myslíte, že situaci vystěhování na Poschlou hodnotí Neromové?

Tříkrát zazněla odpověď, že jsou rádi.

Jaroslav: „*Myslím, že si to pochvalujou, nebylo to moc dobré.*“

No a Pavel řekl, že neví.

„*Nevím, neslyšel jsem nic.*“

Odpovědi hodnotím podobným způsobem, jako u předešlého rozhovoru. Přestože zazněly vesměs odpovědi, které by mohly poukazovat na diskriminační projevy neromské populace, neměla jsem z nich takový pocit. Spíš se jednalo o prosté konstatování situace s vědomím toho, že vzájemné soužití neprobíhalo zrovna bez problémů.

Otázka č. 10 Jak si myslíte, že se Neromové dívají na to, že Vy žijete tady?

Pavel, Petra a Jaroslav odpověděli, že se zatím nesetkali s žádným problémem.

Pavel: „*Jsou tu docela dobří lidi, ještě jsem od nich nic neslyšel.*“

Petra šla však ve své úvaze trošku dál.

Petra: „*Nikdo mi nic neřekl, ani jsem s nima neměla problém, ale myslím si, že jim to některým asi vadí.*“

Žaneta odpověděla, že se s jistými problémy setkala.

Žaneta: „*Byly s tím problémy, jak to, že tady bydlím a proč nejsem na Poschlé se všema ostatníma. Ale teď si už zvykli. Teď už je to dobré.*“

Zaujatý přístup neromských sousedů se potvrdil jen v jednom případě a ve druhém o něm bylo pouze přemýšleno. Neznamená to však, že neexistuje. Naopak si myslím, že většina Neromů se minimálně podivuje nad tím, proč Romové byli přestěhováni k nim avšak navenek jim stud nebo spíš odtažitost nedovolí se projevit. Co by s tím také mohli dělat? Nevypadá to tedy na otevřenou agresi vůči Romům. Ale to vše je pouze domněnka.

Otázka č. 11 Jak probíhala komunikace s městem v situaci Vašeho vystěhování?

Ve třech případech jsem dostala odpověď, že je o všem informovalo město. V jednom případě to byl bytový odbor městského úřadu. Ale myslím, že to se jedná o stejnou, akorát jinak formulovanou odpověď. Všimám si rozdílu mezi touto a první skupinkou Romů, kde informovanost nebyla stoprocentní. Že by se město v této situaci zachovalo jinak? Oficiálněji? Vypadá to že ano. Že existuje jakýsi dvojitý přístup k Romům, kteří šli na Poschlou a těm, co byli přestěhováni do města.

Otázka č. 12 Jak zvládáte nové životní podmínky?

Všichni dotázaní, odpověděli, že nové životní podmínky zvládají dobře.

Pavel: „*Žádný dluh nemám a zvládám to dobře. Platím pravidelně, jsem v práci.*“

Jiný životní styl je znát. Zaměstnanost prospívá jak jejich názorům, tak bezproblémovosti s nájemným.

Otázka č. 13 Motivuje Vás tato situace ke snaze zapojit se do neromské společnosti?

Všichni odpověděli v tom smyslu, že se situace nijak nezměnila. Že jsou pořád stejní.

Jaroslav: „*Mě je to jedno. My co tady bydlíme, máme rádi čisto, ne bordel. Snažili jsme se i tam.*“

Vlastně neměli ani důvod nějak více se zapojit do společnosti, zapojení a bezproblémoví již byli před nastěhováním. Což přidělení těchto nových bytů, kterých se jim dostalo, potvrzuje.

Otázka č. 14 Pokud jste odpověděl/a ano, pokuste se odpovědět proč.

Na tuto otázku nikdo neodpovídal.

Nyní následovaly otázky shodné s otázkami v prvním rozhovoru týkající se vztahů Romů a Neromů.

Otázka č. 1 Jak celkově hodnotíte soužití romské a neromské populace na Vsetínsku?

Pavel s Petrou vzájemné soužití hodnotili negativně. Jaroslav se domníval, že to tak hrozné není a Žaneta s odpovědí váhala.

Žaneta: „ *To je těžko říct. Všichni tu nejsou nešťastní. Jsou tu i šťastní Romové.* “

Zdá se, že ani získání nového bydlení Romy příliš neovlivnilo v názoru na společné soužití s neromskou majoritou. V podstatě nezazněla žádná vyloženě kladná odpověď. V tomto názoru se tato skupinka respondentů příliš neliší od skupinky první.

Otázka č. 2 V čem vidíte hlavní problém?

Pavel a Petra odpověděli, že problém je v tom, že Neromové házejí všechny Romy do jednoho pytle a také, že se je nesnaží poznat.

Pavel: „ *Dávají nás všechny do jednoho pytle, jsme pro ně všichni problémoví, vůbec se nás nesnaží poznat.* “

Jaroslav a Žaneta nevěděli, jak na otázku odpovědět.

Odpovědi jsou pochopitelné. K předchozí otázce se Petra s Pavlem vyjádřili negativně, je proto zřejmé, že budou vědět o co svou odpověď opřít. To samé u Jaroslava a Žanety. Nedokázali se přesně vyjádřit v předchozí otázce, neudělali to ani teď. Zřejmě zde hraje roli nějaká negativní zkušenost s Neromy, lze předpokládat, že situace není hodnocena jen na základě jejich přestěhování do nových bytů. To bych pak předpokládala větší množství pozitivních odpovědí, ve smyslu, že problémy se ve vzájemném soužití nevyskytují.

Otázka č. 3 Čím by podle Vás měla přispět k dobrému vzájemnému soužití

- a) romská populace

b) neromská populace

Na otázku **a** Pavel a Jaroslav odpověděli, že se Romové už snaží.

Pavel: „*Už děláme. Snaží se i ti na Poschlé, je tam čisto.*“

Petra a Žaneta se vyjádřili zase v opačném smyslu, a sice, že by se Romové měli snažit přizpůsobit se majoritě a vyřešit své problémy.

Petra: „*Ať se proberou a zapracují na sobě, trošku se přizpůsobí. Navíc mají pusy, tak ať si to všechno vyřeší.*“

Při této otázce jsem měla trochu pocit, že odpovědi mí respondenti už nevztahují na sebe. Jako by už byli vyčleněni ze skupiny problémových Romů. U Petry a Žanety jsem to cítila velmi silně. U Pavla a Jaroslava trošku méně, avšak i z jejich odpovědí je zřejmé, že si myslí, že už bylo uděláno dost.

Na otázku **b** Pavel odpověděl, že neví a ostatní odpovědi byly ve smyslu, že by Neromové měli Romy víc poznat, podat jim pomocnou ruku a neházet všechny do jednoho pytle.

Petra: „*Měli by nás víc poznat, nejsme všichni špatní.*“

Podle odpovědí soudím, že hlavní díl práce teď, podle dotázaných Romů, leží na majoritě.

Otázka č. 4 Cítíte se být ve srovnání s neromskou populací diskriminováni?

Pouze Pavel odpověděl, že ne, zbývající tři respondenti se cítí být diskriminováni.

Počet kladných odpovědí mě docela překvapil. Čekala jsem spíše větší podíl záporných odpovědí. Zdá se, že přece jenom nejsou tolik ovlivněni získáním nových bytů.

Otázka č. 5 V čem?

Na tuto otázku odpovídali pouze tři respondenti, tedy Jaroslav, Petra a Žaneta, jež se cítí být diskriminováni. V rozhovorech uvedli, že diskriminaci pocítují ve všech oblastech života. Dotazník přiblížil, o které oblasti se jedná nejvíce. Je to oblast vzdělávání, získávání kvalifikace a bydlení. A právě uvedená oblast bydlení mě velmi překvapila. Myslím, že nemají důvod si to myslet.

Otázka č. 6 Máte nějakou osobní negativní zkušenost s Neromy?

Pavel a Jaroslav uvedli, že osobní negativní zkušenost mají

Pavel: „*To víte, že jo. Je to normální.*“

Petra odpověděla, že ne a Žaneta, že nemá osobní negativní zkušenost, ale zná někoho, kdo ji měl.

Opět jedna zvláštnost. Přestože měl Pavel osobní negativní zkušenost s Neromy uvedl, že se necítí být diskriminován a naopak Petra, která osobní negativní zkušenost neměla, se cítila být diskriminována. U Jaroslava je odpověď pochopitelná, u Žanety celkem taky, pokud uvažujeme, že se jí útok na danou osobu dotknul osobně.

8.2.1 Závěr

První dojem z této skupinky byl velmi pozitivní. Avšak až teď, při vyhodnocování dotazníku je můj pohled na věc trošku jiný.

Byl zde patrný rozdíl v názorech i životním stylu. Bylo vidět, že jsou svým způsobem zapojeni do neromské společnosti, alespoň z části. Že přijímají její pravidla a zásady. Vědí, že jim nic nespadne do klíma samo. Na svou vlastní životní a bytovou situaci si nestěžovali, byli rádi za to, jak s nimi město problém řešilo, vážili si toho. Lehká kritika se objevila, když jsme se dostali k tématu Poschlé, ale i tam dva z dotázaných připustili, že řešení nebylo zcela negativní a někteří by měli být rádi alespoň za to, co jim bylo poskytnuto.

Zvláštní bylo, že na Neromy a soužití s nimi měli podobný názor, jako Romové z Poschlé, přestože jsem měla pocit, že jsou na tom lépe. Také pociťovali značnou diskriminaci i přes získání nových bytů ve městě a minimálních sousedských problémů. To mě velmi překvapilo, čekala jsem, že zrovna v tomto se názory budou lišit.

Co změnilo můj pohled na věc byl pocit, který mě provázel celým vyhodnocováním těchto rozhovorů. Získala jsem dojem, že tato skupinka respondentů se svým způsobem distancuje od Romů žijících na Poschlé. Jako by to bylo „my“ a „oni“. V některých věcech s nimi soucítila, ale spíš s nimi nechtěla mít nic moc společného.

9 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Druhou část výzkumu tvořilo dotazníkové šetření mezi zástupci majoritní skupiny.

Šetření jsem provedla u dvou skupin respondentů:

1. obyvatelé Vsetína, kteří žili v sousedství s Romy
2. obyvatelé Vsetína, kteří v sousedství s Romy nežili

Cílem tohoto šetření bylo zjistit názor druhé strany na bytovou problematiku Romů ve Vsetíně, situaci vystěhování z pavlačového domu a vztahy Romů a Neromů. Dalším cílem bylo také to, že jsem chtěla zjistit, zda-li se vztahy romské minority a majority odrážejí v bytové situaci Romů.

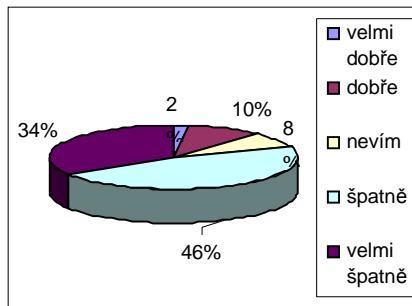
Dvě skupiny respondentů jsem zvolila záměrně. U první skupiny respondentů, která žila v okolí Romů, jsem předpokládala větší zaujatost proti romské minoritě, více negativních odpovědí u otázek zjišťujících vztahy Romů a Neromů a více pozitivních ohlasů na vystěhování Romů z pavlačového domu než u skupiny druhé. Předpokládala jsem, že lidé, kteří v okolí Romů nežili, nevnímali celou situaci osobně a romská problematika se jich tolik nedotýká. Očekávala jsem, že se odpovědi budou lišit.

Každá skupina byla v počtu 50 respondentů. Výběr byl záměrný, abych docílila požadovaných skupin. Věk respondentů nebyl ničím omezen.

9.1 Vyhodnocení dotazníkového šetření

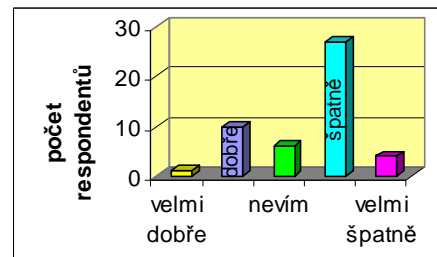
Otázky u obou šetření byly totožné. Oba typy dotazníků jsou vyhodnocovány současně, aby bylo možné je rovnou porovnávat a vyvodit závěr. První vždy bude vyhodnocení odpovědí z dotazníku prvního typu, skupiny A, která žila v okolí Romů, a pak bude následovat vyhodnocení odpovědí z dotazníku druhého typu, skupiny B, která v okolí Romů nežila.

Grafy 1- Jak celkově hodnotíte soužití romské a neromské populace na Vsetínsku?

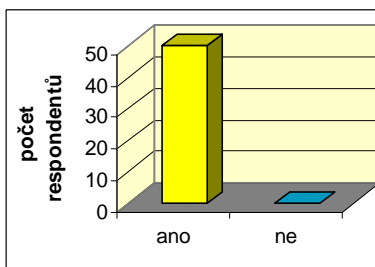
1.A Na tuto otázku respondenti většinou odpovídali v kategoriích špatně (23) a velmi špatně (17). Byly zastoupeny i ostatní kategorie, ale nijak výrazně. Mohla bych tedy říct, že vzájemné vztahy Romů a Neromů jsou touto skupinou považovány převážně za špatné až velmi špatné.

1.B Druhá skupina respondentů vzájemné soužití hodnotila nejčastěji také jako špatné (27), avšak druhým nejčastějším hodnocením bylo dobře (10). Kategorie velmi špatně byla zmíněna jen čtyřikrát.

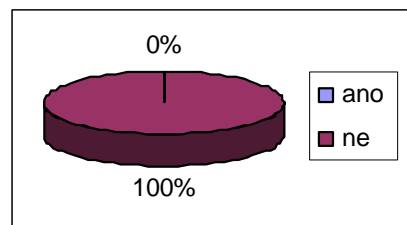

Z výsledku je možné vyvodit závěr, že respondenti nežijící v okolí Romů vzájemné soužití nehodnotí tak negativně, jako první skupina.

Grafy 2- Žijí (žili) v blízkosti Vašeho bydliště Romové?

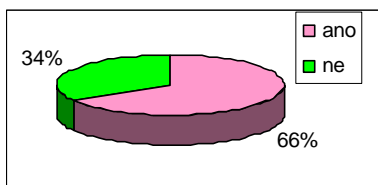

2.A Tato otázka byla stoprocentně zodpovězena kladně, jedná se o záměrně vyčleněnou skupinu.

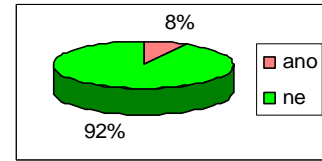
2.B I zde se jedná o záměrně vyčleněnou skupinu, tudíž byla otázka zodpovězena stoprocentně kladně.

Grafy 3- Setkal/a jste se v rámci tohoto „sousedského soužití“ s nějakým problémem?

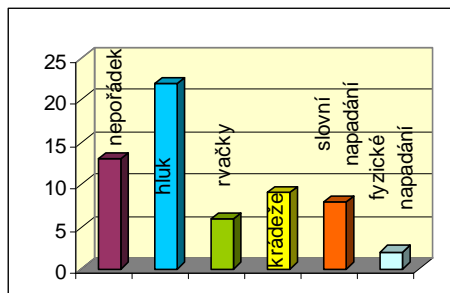

3.A Více než tři pětiny dotázaných (33) odpovědělo kladně. Z toho tedy mohu usoudit, že bydlení v blízkosti Romů, bývá často spojeno s určitými problémy.

3.B Překvapivě na tuto otázku odpověděli čtyři z dotázaných kladně. Myslím si však, že se spíše jednalo o špatné pochopení otázky, protože když v okolí Romů nežili, nemohli se setkat s žádnými problémy „sousedského soužití“. Domnívám se, že respondenti popsali spíše problémy, se kterými se setkali v běžném denním kontaktu.

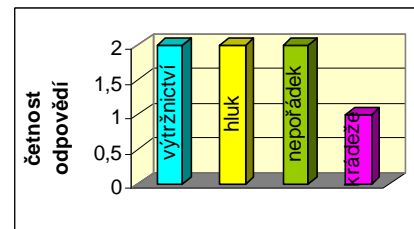

Grafy 4-Pokud jste odpověděla/a ano, popište o jaký problém se jednalo

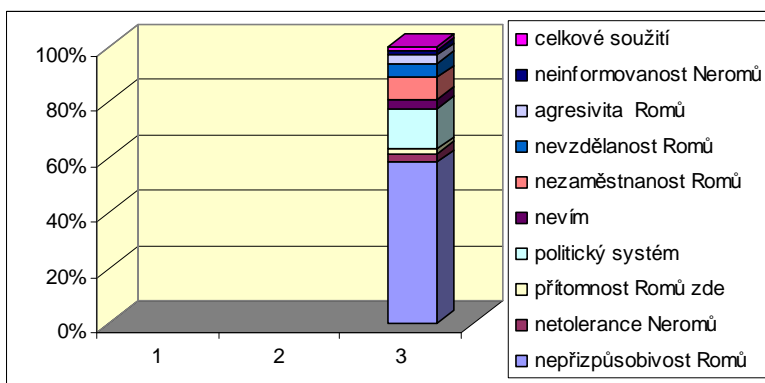

4.A Při vyhodnocování se vytvořilo několik kategorií, které byly respondenty nejčastěji zmiňovány. Jednalo se o kategorie hluk, nepořádek, rvačky, myšleno mezi Romy, krádeže, slovní a fyzické napadání neromských sousedů.

4.B Popsané problémy se téměř shodují s problémy, která popsala první skupina respondentů. Novou kategorií je výtržnictví.

Grafy 5- V čem vidíte největší problém soužití romské a neromské populace na Vsetínsku celkově?

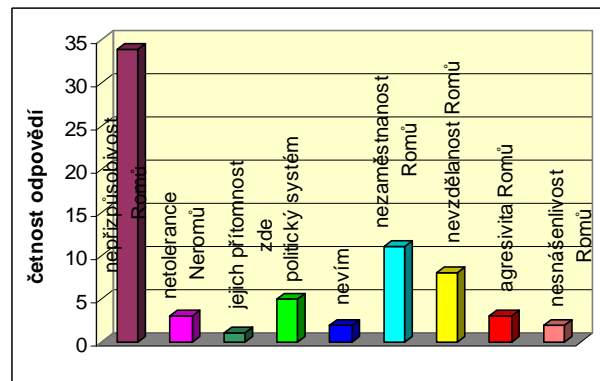

5.AOpět z odpovědí respondentů vyplynulo několik kategorií. Mým záměrem bylo jejich počet minimalizovat, avšak odpovědi respondentů byly natolik odlišné, že jsem od tohoto záměru

upustila, aby výsledky šetření byly co nejméně zkreslené. Jedná se o kategorie nepřizpůsobivost Romů, netolerance Neromů, přítomnost Romů zde, politický systém-tím je nejčastěji myšlen systém sociálních dávek a tím vyplývající zvýhodnění Romů, nevím, nezaměst-

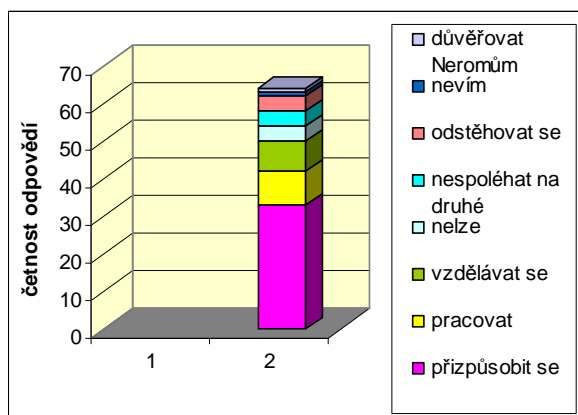
nanost Romů, nevzdělanost Romů, agresivita Romů, neinformovanost Neromů a celkové soužití. Nutno podotknout, že tato otázka byla otevřeného typu, respondenti často zmiňovali více než jednu věc. Proto se počet odpovědí neshoduje s počtem respondentů, jedná se o četnost jednotlivých odpovědí. Nejvíce byla zmiňována nepřizpůsobivost Romů a politický systém, dále pak nezaměstnanost a nevzdělanost Romů, často zmiňována jako nezájem o vzdělání. Pouze tři respondenti se zamysleli nad tím, že by chyba mohla být i na straně majoritní společnosti.

5.B Stejně jako u první skupiny byla nejvíce zmiňována nepřizpůsobivost Romů (34). Pak se ale odpovědi začínají lišit. Druhá nejčastější odpověď byla nezaměstnanost Romů (11), dále pak jejich nevzdělanost (8). Politický systém, který byl u první skupiny na druhém místě, skončil u skupiny druhé až na místě čtvrtém. Dále zde byly zastoupeny jiné kategorie, neměly však žádné výrazné zastoupení.

Odlíšné nahlížení na hlavní problém vzájemného soužití je možné si vysvětlit jiným vnímáním způsobu života Romů daného tím, že druhá skupina respondentů do styku s Romy nepřicházela tak často, jako skupina první, která v jejich blízkosti žila.

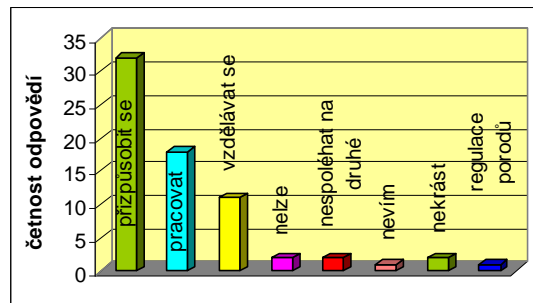
Grafy 6- Čím by podle Vás měla přispět k dobrému vzájemnému soužití romské a neromské populace a) Romská populace

6.Aa Odpovědi zde korespondovaly s odpověďmi na předešlou otázku. Nejčastěji bylo zmiňováno přizpůsobení se Romů majoritní společnosti. Dále pak to, že by měli pracovat, vzdělávat se a nespolehat se na pomoc druhých, což může představovat výše zmíněný politický systém. Dalšími kategoriemi bylo nevím, nelze, v tom smyslu, že Romové už ne-

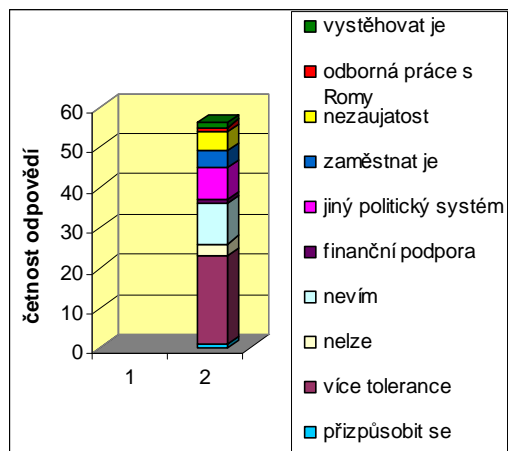
mohou či nechtějí udělat nic pro to, aby se nám tady žilo lépe, odstěhovat se a důvěřovat Neromům, to však bylo zmíněno pouze jednou.

6.Ba I zde se nejčastější odpověď shodovala s odpovědí první skupiny, a sice to, že by se Romové měli přizpůsobit majoritní společnosti (32). Další odpovědi se shodovaly s předchozí otázkou, protože druhou nejčastější odpovědí bylo, že by Romové měli pracovat (18) a dále pak se vzdělávat (11).

Odpovědi na tuto otázku potvrzují odpovědi na otázku předešlou. Respondenti, kteří nežili v okolí Romů, vnímají problémy a řešení vztahů Romů a Neromů trochu odlišněji, než respondenti žijící v jejich okolí.

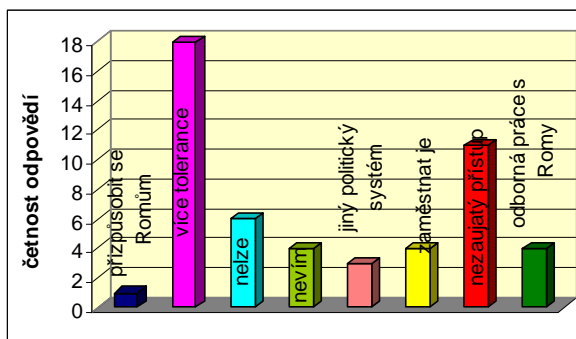
b) Neromská populace

6.Ab Nejčastěji respondenti zmiňovali potřebu více Romy tolerovat. Druhou nejčastější odpovědí bylo nevím a třetí opět jiný politický systém. Lidé zčásti vědí, co by mohlo pomoci situaci zlepšit, což ukazuje zmíněná větší tolerance pro Romy, na druhou stranu se však ukázal jistý nezáměr přemýšlet nad touto otázkou a také přehazování odpovědnosti na politický systém. Dále respondenti uváděli

nezaujatost vůči Romům, zaměstnat je, vystěhovat je, odborně s nimi pracovat, finančně je podporovat, přizpůsobit se jim a opět, že to nelze.

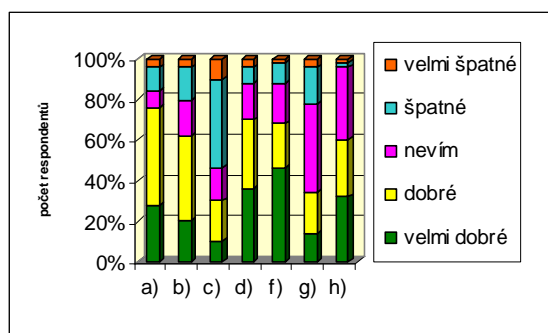
6.Bb Nejčastější odpovědí druhé skupiny respondentů byla, stejně jako první skupiny, zvýšená tolerance pro Romy (18). Druhou nejčastější odpovědí byl nezaujatý přístup k Romům (11), dále pak, že pro zlepšení vztahů

není možné něco udělat (6). Stejně jako první skupina respondenti uváděli potřebu zaměstnat Romy, odborně s nimi pracovat, přizpůsobit se jim, změnu politického systému a neví.

Zdá se, že respondenti nežijící v okolí Romů, mají o něco lepší představu o tom, co by mohlo zlepšit vzájemné soužití. Avšak vyšší zastoupení odpovědi nelze může vypovídat o tom, že tomu příliš šancí nedávají. Každopádně na druhou stranu nižší zastoupení odpovědi neví, může být známkou toho, že o problému více přemýšlejí.

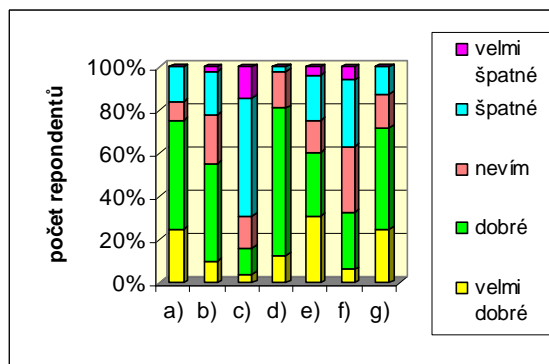
Grafy 7- Jaké mají podle Vás Romové při srovnání s neromskou populací možnosti a) při získávání vzdělání, b) při získávání vzdělání, c) při získávání zaměstnání, d) v rozvoji své kultury, e) při získávání bydlení, f) při uplatnění ve veřejném a občanském životě, g) při zajištění osobní bezpečnosti

7.A Šance Romů ve společnosti nebyli Neromy hodnoceny nijak zvlášť špatně. Jako nejhorší byly hodnoceny možnosti získání zaměstnání, kde byla nejčastěji zakroužkována možnost špatné. Jako velmi dobré byly zase hodnoceny možnosti rozvoje romské kultury a získávání bydlení,

což jistě odráží situaci nastěhování Romů do bytového komplexu Poschlá, který byl za tímto účelem nově vystavěn. Možnosti získávání vzdělání a získání kvalifikace byly nejvíce hodnoceny jako dobré a odpověď neví se nejčastěji objevila v podotázce o uplatnění ve veřejném a občanském životě a zajištění osobní bezpečnosti. Podle odpovědí mohu usoudit, že první skupina příliš netrpí pocitem, že by romská minorita byla jimi diskriminována naopak, výsledek spíše poukazuje na to, že v jistých ohledech majorita má pocit jejich zvýhodňování.

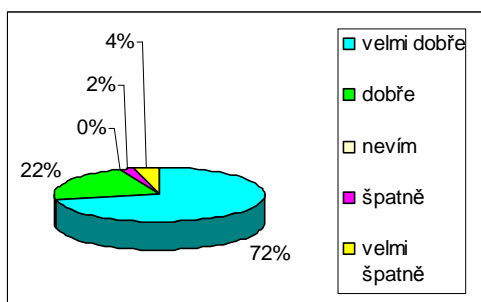
7.B Druhá skupina respondentů hodnotí možnosti Romů v majoritní společnosti trochu odlišně. U možnosti získání vzdělání a kvalifikace byla nejčastěji zmiňována kategorie dobře, stejně jako u první skupiny, avšak druhý nejvyšší počet hla-

sů, u možnosti získání kvalifikace je nevím, což je o stupeň horší než u skupiny první. Možnost získání zaměstnání byla nejčastěji hodnocena také jako špatná, ale opět podle druhé a třetí nejčastěji volené možnosti, je zde znatelný posun k negativnějšímu hodnocení. Možnost rozvoje kultury je hodnocena o stupeň hůř celkově. Možnost získání bydlení získala nejvyšší počet hlasů také v kategorii velmi dobře, druhá byla také dobře, ale třetí nejčastější odpovědí bylo špatně, což také značí negativnější vnímání problematiky. Pouze poslední dvě kategorie, tedy uplatnění ve veřejném a občanském životě a zajištění osobní bezpečnosti, byly hodnoceny poměrně stejně.

Celkově z výsledku vyplývá, že skupina respondentů nežijících v okolí Romů hodnotí jejich možnosti ve společnosti hůř než první skupina. Myslím si, že skupina respondentů nežijících v okolí Romů, nebere tuto problematiku tolik osobně jako skupina první, nenahlíží na Romy tak zaujatě a nemá zřejmě tak silný pocit, že jsou zvyhodňováni.

Grafy 8- Jak hodnotíte vystěhování nájemníků pavlačového domu (převážně romské národnosti)?

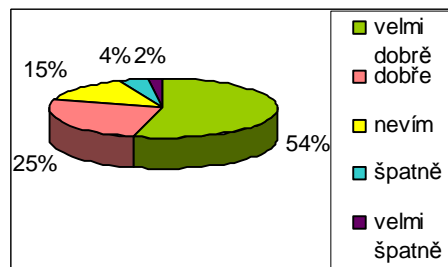

8.A Více než tři pětiny dotázaných situaci hodnotili velmi dobře, druhá nejčastější odpověď byla dobře. Výsledek jasně naznačuje, že Romové nebyli vítanými sousedy, ať už kvůli jejich naturele, způsobu života, výše zmíněným problémům či zaujatosti a netoleranci neromské společnosti.

Díky tomuto mohu usoudit, že vzájemné vztahy

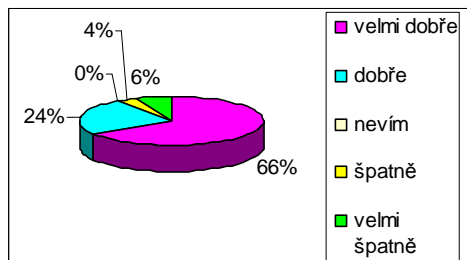
Romů a Neromů ovlivňují romskou bytovou situaci, protože se zde ukázala tendence nemít Romy za své sousedy, která byla podpořena městem jejich vystěhování na Poschlou.

8.B I zde se první dvě nejčastěji volené odpovědi shodují s odpověďmi první skupiny. I když kategorie velmi dobře nemá tak výrazné zastoupení. Naopak více respondentů uvedlo, že neví, jak situaci hodnotit.

Z výsledku mohu soudit, že první skupina respondentů zaujímá k problematice vystěhování vyhraněnější názor než skupina druhá. U té je patrné mírné rozčarování a nerozhodnost.

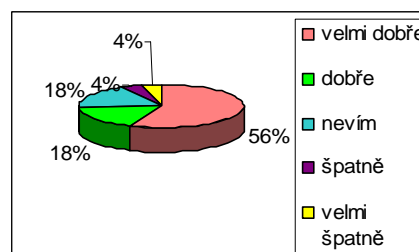
Grafy 9- Myslíte si, že město situaci vystěhování vyřešilo správně?

9.A Tady je situace podobná a vlastně potvrzuje předchozí závěr. Nejčastěji byla kroužkována odpověď velmi dobře, jako druhá odpověď dobře. O jednu se zvýšil počet u odpovědí špatně a velmi špatně, ale vzhledem k počtu respondentů, to není příliš směrodatné. Navíc se nabízí

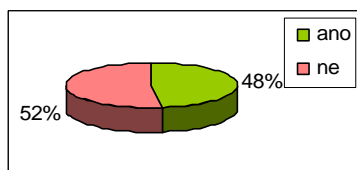
otázka, zda-li ti, kteří odpovídali špatně a velmi špatně, tak odpovídali proto, že si mysleli, že se město k Romům zachovalo špatně nebo zda-li by si představovali ještě razantnější řešení.

9.B I tady odpovědi korespondují s odpověďmi na předchozí otázku. Situace je v podstatě hodnocena pozitivně, ale je patrné jisté rozčarování, z čehož usuzuji podle počtu odpovědí nevím.

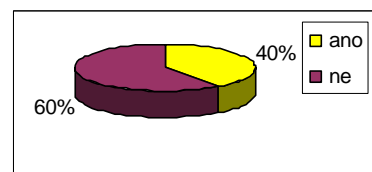
Celkově je tedy možné říci to samé jako u předchozí otázky, a sice, že první skupina zaujímá k této problematice razantnější a jasnější názor.

Grafy 10- Myslíte si, že by město jednalo jinak, kdyby se nejednalo o nájemníky převážně romské národnosti?

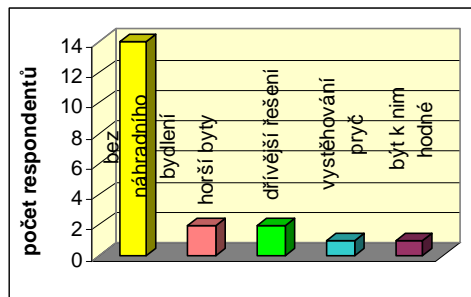
10.A Odpovědi na tuto otázku vyšli téměř vyrovnaně, což mě trochu překvapilo. Očekávala jsem, převahu kladných odpovědí. Avšak zdá se, že velká, dokonce mírně převažující část respondentů si nemyslí, že by Romové byli vystěhování nějak zvýhodněni. Což se však mírně rozchází s grafem č. 7. kde vyšla možnost získání bydlení pro Romy jako velmi dobrá.

10.B I zde je situace podobná, i když zastoupení negativních odpovědí je vyšší. Na rozdíl od první skupiny tady graf není tolik v rozporu s grafem č. 7, neboť tam byla možnost získání bydlení pro Romy hodnocena mírně negativněji.

Vyhodnocení tedy ukazuje, že více respondentů druhé skupiny je přesvědčeno, že Romové nejsou zvýhodněni vystěhováním na Poschlou, že v této oblasti nebyli zástupci majoritní společnosti ošizeni.

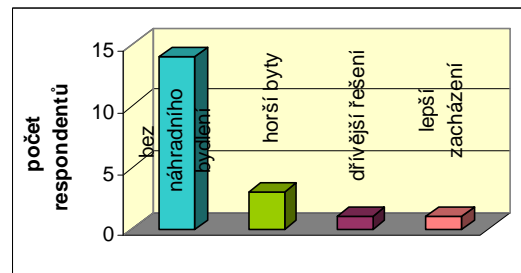
Grafy 11- Pokud jste odpověděl/a ano, popište jak.

11.A Tady se však ukazuje, že tyto respondenti si myslí, že jsou Romové celou situací zvýhodněni a Nerom by dopadl hůř. Pouze jeden respondent vyslovil domněnku, že by na tom byl Nerom lépe. Výsledné kategorie byly vystěhování bez náhradního bydlení, často označované jako „vyhazov na ulici“, vystěhování do horších bytů, dřívější řešení

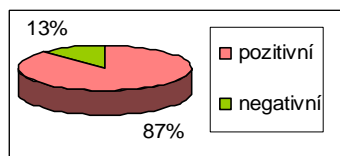
čili, že by situaci město nenechalo zajít tak daleko, vystěhování úplně pryč a poslední, že by město k Neromům bylo hodné.

11.B I zde graf ukazuje, že respondenti, kteří si myslí, že by se město k Neromům zachovalo jinak jsou z většinové části přesvědčeni, že by řešení situace bylo horší. Kategorie jsou v podstatě stejné, chybí pouze vystěhování úplně pryč.

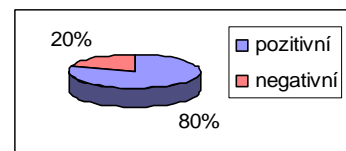
U této otázky není patrný žádný rozdíl ve smýšlení první a druhé skupiny respondentů.

Grafy 12- Myslíte si, že se zde projevila pozitivní nebo negativní diskriminace romské populace?

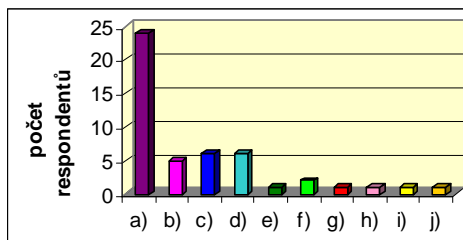
12.A Více než čtyři pětiny odpovědí zněly ano. Překvapivě tyto odpovědi korespondují s odpověďmi v otázce 7e), avšak nikoli s otázkou 10. Je to zarážející.

12.B I tady je většina respondentů přesvědčena o tom, že se zde projevila pozitivní diskriminace romské minority, avšak v menším zastoupení než první skupina.

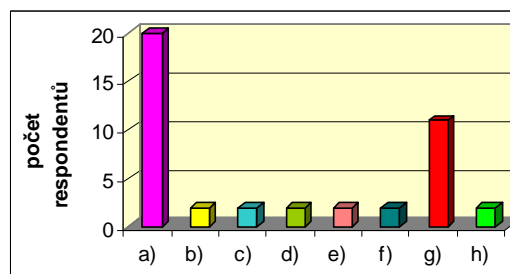
Obecně však mohou říci, že většina dotázaných u obou skupin, vystěhování Romů hodnotí jako projev jejich pozitivní diskriminace

Grafy 13- Jak by jste situaci, která nastala se zbouráním pavlačového domu řešil/a Vy?

se sami snaží, g=půjčka na bydlení, h= dřívější řešení situace, i=vystěhování ven z města, j=nevím. Vidíme, že se zde opakují některé kategorie jako u otázky 11, ale že se objevili i další. Výsledek ukazuje, část respondentů by se zachovala stejně a ostatní spíše hůř, pozitivně vyznívá jen půjčka na bydlení.

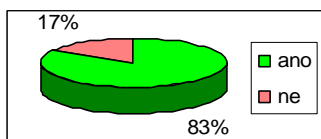
13.B Zastoupené kategorie jsou a=stejně řešení, b=vystěhování bez náhradního bydlení, c=byty pouze platičům, jinak bez náhrady, d=at' se sami snaží, e=dřívější řešení situace, f=vystěhování z města, g=nevím,

h=nastěhovat mezi Neromy. I zde můžeme pozorovat několik stejných kategorií. Nejčastěji zmiňovanou byla, stejně jako u první skupiny, stejný způsob řešení. Druhá nejčastější však byla nevím, což značí jistou nerozhodnost a rozčarování, stejně jak tomu bylo už otázky 8 a 9. Respondenti nemají příliš představu o tom, jak by situaci řešili, což může svědčit o menší zainteresovanosti do problému.

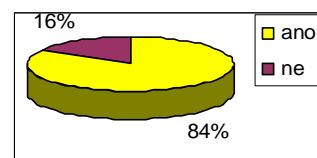
Opět mohu tedy konstatovat, že první skupina respondentů žijících v okolí Romů, má o řešení situace jasnější názor, že k problematice přistupuje více razantněji než skupina druhá.

Grafy 14- Myslíte si, že je nyní ve městě větší klid a bezpečí?

se objevují tendence nemít Romy za své sousedy.

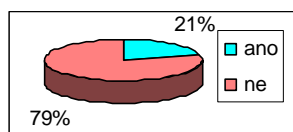
14.A Téměř čtyři pětiny dotázaných odpověděli ano. Z toho tedy vyplývá, že Romové byli považováni za jakýsi rušivý a ohrožující element. Také to podporuje výše zmíněný závěr, že

14.B Zde mohu konstatovat, že odpovědi druhé skupiny jsou téměř shodné s odpověďmi skupiny první. Tedy i přesto, že druhá skupina respondentů s Romy nepřicházela do tak častého kontaktu jako skupina první, je považuje za rušivý element.

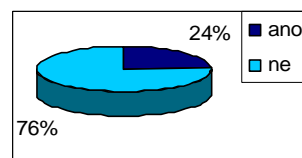
Zdá se, že toto není vůbec ovlivněno tím, zda-li respondenti v okolí Romů žili, či nikoli a že Romové zástupcům majoritní společnosti nahánějí strach.

Grafy 15- Myslíte si, že jsou problémy s Romy vyřešeny?

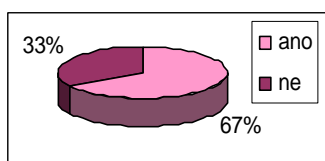

15.A Opět téměř čtyři pětiny odpověděli ne. Lidé jsou si vědomi toho, že k tomu je třeba mnohem víc. Třeba již výše zmíněné možnosti, avšak kdy se toho dočkáme, je ve hvězdách.

15.B I zde jsou odpovědi téměř vyrovnané. Nedošlo k žádnému výraznému posunu myšlení. Mohu tedy konstatovat to samé, jako u skupiny první.

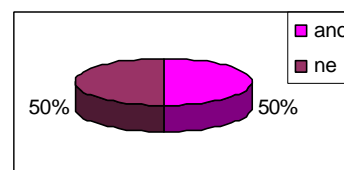

Grafy 16- Máte nějakou osobní negativní zkušenost s Romy?

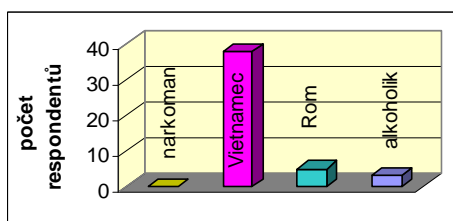
16.A Více než tři pětiny respondentů odpověděli kladně. Vypadá to, že negativní vztah k Romům není způsoben jen špatnými sousedskými zkušenostmi.

16.B Zde můžeme vidět, že odpovědi jsou zcela vyrovnané. Méně respondentů, než v první skupině, má osobní negativní zkušenost s Romem, avšak předpokládala jsem číslo ještě nižší. Na to, že v okolí Romů tato skupina respondentů nežila, se mi zdá jejich počet příliš vysoký.

Lze tedy předpokládat, že nejen sousedské vztahy, ale i běžný denní kontakt s Romy může být problematický. Z toho také může vyplývat celkové negativní vnímání romské minority.

Grafy 17- Koho by jste více toleroval/a za svého souseda?

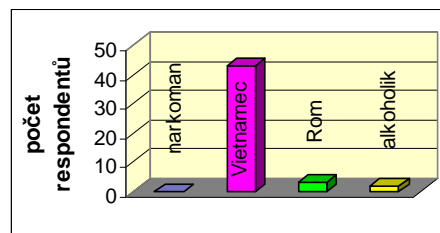

17.A Největší množství odpovědí získal Vietnec, dále alkoholik, Rom byl na třetím místě.

17.B I zde byl nejčastěji zmiňován Vietnamec, dokonce ještě ve vyšším zastoupení, než u první skupiny.

Z výsledku tedy mohu usoudit, že zástupci majority nejsou celkově rasově nesnášenliví, ale

že tato nesnášenlivost je pociťována pouze k zástupcům romské minority.

9.1.1 Závěr

Obecně jsou vztahy Romů a majoritní společnosti ve Vsetíně hodnoceny jako špatné. Víceméně se na tom shodly obě skupiny respondentů, avšak u té druhé je možné pozorovat menší odlišnosti a to v celkovém chápání tohoto vztahu. Jak již bylo naznačeno, druhá skupina respondentů soužití obou skupin hodnotí méně negativně než skupina první. Je to zřejmě dáno tím, že vedle nich nebydlela a nepřicházela s nimi tedy tolik do kontaktu jako skupina první. A do kontaktu obecně řečeno ne bezproblémového jak naznačily odpovědi první skupiny na otázku třetí. Obě skupiny se také rozcházejí v názoru na hlavní problém vzájemného soužití a řešení celé situace. Což může být způsobeno mírně odlišným vnímáním romské minority. Také šance romské skupiny v naší majoritní společnosti jsou hodnoceny mírně odlišně. Druhá skupina respondentů je vnímá jako horší na rozdíl od skupiny první. Zdá se, že první skupina respondentů je proti Romům více zaujatá a to právě z toho důvodu, že žila v jejich okolí.

Co se týká situace vystěhování Romů na Poschlou už tolik rozdílů nelze pozorovat. Snad jen u otázky osm a devět. Zatímco první skupina vystěhování hodnotí velmi kladně u druhé se objevuje jistá rozpačitost a nerozhodnost zaujmout jasný názor na věc. Odpovědi jsou vyrovnané v otázce, zda-li si respondenti myslí, že by město jednalo jinak, kdyby se nejednalo o Romy. Větší polovina dotázaných u obou skupin odpověděla ne. Z toho mohu odvodit, že se tato větší polovina necítí oproti Romům znevýhodněna, ale nemyslí si, že by si to Romové zasloužili, což ukazují odpovědi na otázku dvanáctou, kde velká část respondentů uvedla, že se zde projevila pozitivní diskriminace romské minority. Když se vrátím k té menší polovině, která si myslí, že by se město k Neromům zachovalo jinak, tak té je zřejmě vystěhování Romů na Poschlou trnem v oku a cítí se být značně ošizená, což ukazují odpovědi na otázku jedenáctou. Z nich vyplývá, že si téměř všichni, kteří do této poloviny patří, myslí, že by se město k Neromům zachovalo horším způsobem.

A nakonec zodpovězení stěžejní otázky celé mé práce. Ovlivňují nějak vztahy romské minority a majoritní společnosti ve Vsetíně nějak romskou bytovou situaci? Zdá se že ano. Vyplývá to z odpovědí na poslední otázky čtrnáctou až sedmnáctou. Lidé nechtějí Romy za své sousedy, bojí se jich a celkově je vnímají jako rušivý element, bez ohledu na to, zda vedle nich žili nebo ne. Nejen sousedský vztah s nimi je problematický, objevují se problémy i v běžném denním kontaktu.

Zdá se, že město částečně vyslyšelo tiché prosby svých neromských občanů a problém se snažilo v tomto duchu také vyřešit. Faktem zůstává, že tomuto řešení nahrávaly i jiné okolnosti, takže se nakonec stalo jediným možným. Nikoli však nejlepším.

10 ZÁVĚR

Již v historii je patrné, že vztahy mezi majoritou a romskou minoritou jsou komplikované. Odlišná kultura, zvyky a projevy chování staví mezi obě skupiny bariéru. A je tomu tak i na Vsetínsku.

Vztahy mezi Romy a Neromy jsou problematické a snaha o zlepšení není nijak veliká ani na jedné straně. Romové by si rádi žili po svém a požívali veškerých výhod, které jim, jako minoritě, náš stát nabízí a to bez vlastního přičinění. Jen malé procento z nich je schopno a ochotno něco dělat a nečekat, až se o ně někdo postará. Na druhou stranu je také pravdou, že náš stát si Romy tímto způsobem vychoval a teď je to všem trnem v oku. Očekávání na straně majority jsou veliká a pro většinu Romů zde těžko splnitelná, neboť jim chybí odpovědnost za sebe samotné, řád a motivace.

Výzkum ukázal, že se tyto vztahy promítají i do bytové situace Romů zde, jak jsem si myslela. Jsou nevítaní, obávaní a téměř nikdo je nechce do sousedství. Téměř všichni jsou spokojeni s tím, že nyní Romové bydlí na okraji města. Romové jsou zase z celé situace rozčarováni někdy až rozezlení. Mé domněnky tedy byly víceméně potvrzeny až na několik nesrovnalostí, které mě velmi překvapily, avšak odpověď na stěžejní otázku celého výzkumu neovlivnily.

Řešení, které zvolilo město, mezi Romy a majoritou vytváří určitou propast. Romové stojí na jedné straně a my na druhé. Nemají tak možnost a prakticky ani snahu se do neromské společnosti zapojit a majorita o to velice nestojí, takže šance, že by udělala sama první krok, je mizivá. A proto představy, které neromská společnost má o tom, co by mohla zlepšit, zřejmě zůstanou neuskutečněny.

Zlepšení vzájemných vztahů mezi Romy a majoritou a tím pádem také zlepšení celé situace bude v nedohlednu pokud se o to nepřičiní obě strany. Oběma stranám chybí otevřenost ve vztazích, ochota navzájem poznat svou kulturu, zvyky, tradice a způsob života, tolerance, trpělivost a snaha. Myslím, že kdybychom otevřeli oči, přestali být plni předsudků, strachu z neznámého a vyšli si vzájemně vstříc, řada problémů by se vyřešila. Ovšem otázkou zůstává, jak toho dosáhnout. Její zodpovězení však již nebylo cílem mé bakalářské práce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKALÁŘ, Petr. Psychologie Romů. Praha: Votobia. 2004. 179 s. ISBN 80-7220-180-8
- [2] JAKOUBEK, Marek. Romové-konec (ne)jednoho mýtu. 1.vyd. Praha: Socioklub. 2004. 317 s. ISBN 80-86140-21-0
- [3] NAVRÁTIL, Pavel a kol. Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky. 1. vyd. Praha: Portál. 2003. 219 s. ISBN 80-7178-741-8
- [4] NEČAS, Ctibor, MIKLUŠÁKOVÁ, Marta. Historie Romů na území České republiky [online]. [cit. 2002-02-12]. Dostupný z WWW:
<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18785>
- [5] NEČAS, Ctibor, Romové v České republice včera a dnes. 4. vyd. Olomouc: Vydavatelství Olomouc- Univerzita Palackého v Olomouci. 1999. 129.s. ISBN 80-7067-952-2
- [6] ŘÍČAN, Pavel, S Romy žít budeme-jde o to jak. 2. vyd. Praha: Portál. 2000. 138 s. ISBN 80-7178-410-9
- [7] SOCIOKLUB, Romové, bydlení, soužití. 1. vyd. Praha: Socioklub. 2000. 126 s. ISBN 80-902260-8-6b
- [8] SOCIOKLUB, Romové ve městě. 1. vyd. Praha: Socioklub. 2002. 143 s. ISBN 80-86484-01-7
- [9] SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, Občané o soužití s Romy a o jejich možnostech ve společnosti [online]. 2003. Dostupný z WWW:
http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100192s_ov30311.pdf
- [10] SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, Občané o soužití s Romy a o jejich možnostech ve společnosti [online]. 2006. Dostupný z WWW:
http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100584s_ov60522.pdf
- [11] ZPRÁVA O STAVU ROMSKÝCH KOMUNIT V ČESKÉ REPUBLICE [online]. [2005-01-13]. Dostupná z WWW: www.dzeno.cz/docs/ROMOVE_CR.doc

INTERNÍ ZDROJE:

- [12] materiály od Evy Stejskalové
- [13] materiály od TSP
- [14] STEJSKALOVÁ, Eva. Tiskové zprávy města Vsetína, dostupné z WWW:
<http://www.mestovsetin.cz>
- [15] vsetínský archiv

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

TSP Terénní sociální pracovníci

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1.A,B.....	52
Graf 2.A,B.....	52
Graf 3.A.....	52
Graf 3.B.....	53
Graf 4.A,B.....	53
Graf 5.A.....	53
Graf 5.B.....	54
Graf 6.Aa.....	54
Graf 6.Ba.....	55
Graf 6.Ab,Bb.....	55
Graf 7.A,B.....	56
Graf 8.A,B.....	57
Graf 9.A,B.....	58
Graf 10.A,B.....	58
Graf 11.A,B.....	59
Graf 12.A,B.....	59
Graf 13.A,B.....	60
Graf 14.A,B.....	60
Graf 15.A,B.....	61
Graf 16.A,B.....	61
Graf 17.A.....	61
Graf 17.B.....	62

SEZNAM PŘÍLOH

P I Pavlačový dům, oprava vybydleného bytu 1.

P II Pavlačový dům, oprava vybydleného bytu 2.

P III Pavlačový dům, pohled ze Smetanovy ulice

P IV Poschlá, kuchyňský kout

P V Poschlá, pohled z okna

P VI Jiráskova 409, před rekonstrukcí

P VII Jiráskova 409, po rekonstrukci

P VIII Dotazník-Romové

P IX Dotazník-Romové 2

P X Dotazník-Neromové

**PŘÍLOHA P I: PAVLAČOVÝ DŮM, OPRAVA VYBYDLENÉHO
BYTU1**

**PŘÍLOHA P II: PAVLAČOVÝ DŮM, OPRAVA VYBYDLENÉHO
BYTU 2**

**PŘÍLOHA P III: PAVLAČOVÝ DŮM, POHLED ZE SMETANOVY
ULICE**

PŘÍLOHA P IV: POSCHLÁ, KUCHYŇSKÝ KOUT

PŘÍLOHA P V: POSCHLÁ, POHLED Z OKNA

PŘÍLOHA P VI: JIRÁSKOVA 409-PŘED REKONSTRUKCÍ

PŘÍLOHA P VII: JIRÁSKOVA 409, PO REKONSTRUKCI

PŘÍLOHA P VIII: DOTAZNÍK-ROMOVÉ

Pohlaví:

Rodinný stav:

Nejvyšší ukončené vzdělání:

Zaměstnání:

Negativní diskriminace myšlena ve smyslu znevýhodnění Romů jako menšinové skupiny

U otázek se škálováním 1=velmi dobré, 2= dobré, 3=nevím, 4= špatné, 5= velmi špatné

1.Jak se Vám líbí bydlení na Poschlé?

1 2 3 4 5

2.Jak ho hodnotíte ve srovnání s bydlením v Pavlačovém domě?

1 2 3 4 5

3.Myslíte si, že se k Vám město zachovalo správně?

a) ANO b) NE

4.Pokud jste odpověděl/a ne, myslíte si, že se zde projevila negativní diskriminace Vaší národnosti?

a) ANO b) NE

5.Jak probíhala komunikace s městem v situace Vašeho vystěhování?

6.Jak zvládáte nové životní podmínky?

7.Motivuje Vás tato situace ke snaze zapojit se do neromské společnosti?

a) ANO b)NE

8.Pokud jste odpověděli ano, zkuste popsat proč Vás tato situace motivuje.

9.Jak si myslíte, že se na tuto situaci, Vašeho vystěhování na Poschlou, dívají Neromové?

10. Jaké máte podle Vás při srovnání s Neromskou populací možnosti

a) při získávání vzdělání.....1.....2.....3.....4.....5

b) při získávání kvalifikace.....1.....2.....3.....4.....5

c) při získávání zaměstnání.....1.....2.....3.....4.....5

d) v rozvoji své kultury.....1.....2.....3.....4.....5.

e) při získávání bydlení.....1.....2.....3.....4.....5

f) při uplatnění ve veřejném a občanském životě.....1.....2.....3.....4.....5

g) při zajištění osobní bezpečnosti...1.....2.....3.....4.....5

PŘÍLOHA P IX: DOTAŽÍK-ROMOVÉ 2

Pohlaví:

Rodinný stav:

Nejvyšší ukončené vzdělání:

Zaměstnání:

Negativní diskriminace myšlena ve smyslu znevýhodnění Romů jako menšinové skupiny

U otázek se škálováním 1=velmi dobré, 2= dobré, 3=nevím, 4= špatné, 5= velmi špatné

1.Jak dlouho jste bydlel/a na Smetanově ulici?

2.Jak se vám líbí v novém bytě?

1 2 3 4 5

3.Jak bydlení zde hodnotíte ve srovnání s bydlením v Pavlačovém domě?

1 2 3 4 5

4.Proč si myslíte, že zrovna Vy jste sem byl/a nastěhován/a?

5.Chtěl/a by jste bydlet na Poschlé?

a) ANO

b)NE

6. Pokud jste odpověděl/a ano, pokuste se vysvětlit proč by jste chtěl/a na Poschlé bydlet.

7. Myslíte si, že se k Vám město v situaci vystěhování zachovalo správně?

a) ANO

b) NE

Proč?

8.Myslíte si, že se město zachovalo správně k Romům, které vystěhovalo na Poschlou?

a) ANO

b) NE

Proč?

9. Jak si myslíte, že situaci hodnotí Romové, kteří žijí na Poschlé?

1 2 3 4 5

10. Jak si myslíte, že situaci vystěhování na Poschlou hodnotí Neromové?

1 2 3 4 5

11. Jak si myslíte, že se Neromové dívají na to, že Vy zde žijete?

1 2 3 4 5

12. Jak probíhala komunikace s městem v situaci Vašeho vystěhování?

13. Jak zvládáte nové životní podmínky?

14. Motivuje Vás tato situace ke snaze zapojit se do neromské společnosti?

a) ANO b) NE

15. Pokud jste odpověděli ano, zkuste popsat proč Vás tato situace motivuje.

16. Jaké si myslíte, že máte podle Vás ve srovnání s neromskou populací možnosti?

a) při získávání vzdělání.....1.....2.....3.....4.....5

b) při získávání kvalifikace.....1.....2.....3.....4.....5

c) při získávání zaměstnání.....1.....2.....3.....4.....5

d) v rozvoji své kultury.....1.....2.....3.....4.....5.

e) při získávání bydlení.....1.....2.....3.....4.....5

f) při uplatnění ve veřejném a občanském životě...1.....2.....3.....4.....5

g) při zajištění osobní bezpečnosti....1.....2.....3.....4.....5

PŘÍLOHA P X: DOTAZNÍK-NEROMOVÉ

Věk:

Pohlaví:

Rodinný stav:

Nejvyšší ukončené vzdělání:

Zaměstnání:

U otázek se škálováním: 1=velice dobré, 2=dobré, 3=nevím, 4=špatné, 5=velice špatné

Pozitivní diskriminace je myšlena ve smyslu zvýhodnění Romů jako menšinové skupiny

Negativní diskriminace je myšlena ve smyslu znevýhodnění Romů jako menšinové skupiny

1.Jak celkově hodnotíte soužití romské a neromské populace na Vsetínsku?

a) velmi dobré b) docela dobré c)nevím d)docela špatné e) velmi špatné

2.Žijí (žili) v blízkosti Vašeho bydliště Romové?

a) ANO b) NE

3.Setkal/a jste se v rámci tohoto „sousedského soužití“ s nějakým problémem?

a) ANO b) NE

4.Pokud jste odpověděl/a ano, popište o jaký problém se jednalo.

5.V čem vidíte největší problém soužití romské a neromské populace na Vsetínsku celkově?

6.Čím by podle Vás měla přispět k dobrému vzájemnému soužití romské a neromské populace

a)Romská populace

b)Neromská populace

7. Jaké mají podle Vás Romové při srovnání s neromskou populací možnosti

- a) při získávání vzdělání.....1.....2.....3.....4.....5
- b) při získávání kvalifikace.....1.....2.....3.....4.....5
- c) při získávání zaměstnání.....1.....2.....3.....4.....5
- d) v rozvoji své kultury.....1.....2.....3.....4.....5
- e) při získávání bydlení.....1.....2.....3.....4.....5
- f) při uplatnění ve veřejném a občanském životě...1.....2.....3.....4.....5
- g) při zajištění osobní bezpečnosti...1.....2.....3.....4.....5

8. Jak hodnotíte vystěhování nájemníků pavlačového domu (převážně romské národnosti)?

1 2 3 4 5

9. Myslíte si, že město situaci vystěhování vyřešilo správně?

1 2 3 4 5

10. Myslíte si, že by město jednalo jinak, kdyby se nejednalo o nájemníky převážně romské národnosti?

- a) ANO b) NE

11. Pokud jste odpověděl/a ano, popište jak.

12. Myslíte si, že se zde projevila pozitivní nebo negativní diskriminace romské populace?

- a) POZITIVNÍ b) NEGATIVNÍ

13. Jak by jste situaci, která nastala se zbouráním pavlačového domu, řešil/a Vy?

14. Myslíte si, že je nyní ve městě větší klid a bezpečí?

- a) ANO b) NE

15. Myslíte si, že jsou tím problémy s Romy vyřešeny?

- a) ANO b) NE

16. Máte nějakou osobní negativní zkušenost s Romy?

a) ANO

b) NE

17. Koho by jste více toleroval/a za svého souseda?

a) narkomana

b) Vietnamce

c) Roma

d) alkoholika